

Economisch-Statistische Berichten

ALGEMEEN WEEKBLAD VOOR HANDEL, NIJVERHEID, FINANCIËN EN VERKEER
UITGAVE VAN HET NEDERLANDSCH ECONOMISCH INSTITUUT

33E JAARGANG

WOENSDAG 28 JULI 1948

No. 1629

COMMISSIE VAN REDACTIE:

*Ch. Glasz; H. W. Lambers; N. J. Polak; J. Tinbergen;
F. de Vries;
J. H. Lubbers (Redacteur-Secretaris).*

Assistent-Redacteur: A. de Wit.

COMMISSIE VAN ADVIES VOOR BELGIË:

*J. E. Mertens; R. Miry; J. van Tichelen; R. Vandeputte;
F. Versichelen.*

*Gegevens over adressen, abonnementen enz. op de laatste
bladzijde van dit nummer.*

INHOUD: Blz.

De artikelen van deze week	583
Sommaire, summaries	583
Het experiment door Prof. Dr Ir J. Goudriaan	584
Kunststoffen door Mr E. J. Hamers	587
De wereldpositie van suiker (I) door Th. C. Geudeker	589
Boekbespreking:	
Weerspiegelde Gedachten, Opstellen, aangeboden aan Prof. Dr N. J. Polak door C. A. A. van Luttervelt	592
Aantekening:	
De Londense markt voor schilderijen	594
Internationale notities:	
Hausse in de Amerikaanse bouw nijverheid	594
Een vijfjarenplan in Japan	594
De Argentijnse staatsbegroting voor 1949	595
Ontvangen boeken en brochures	595
Geld- en kapitaalmarkt	595
Statistieken:	
Bankstaten	596
De kolenpositie van Nederland	597
De kolenpositie van België	597
Stand van 's Rijks Kas	597
Inleggingen en terugbetalingen op particuliere spaarboekjes bij de Algemene Spaar- en Lijfrentekas in België	597
Overzicht van de opbrengst der Rijksmiddelen	598
Verkeer en vervoer in Nederland	599
Goud in- en uitvoer der Verenigde Staten	600
Goudproductie	600
Inleggingen en terugbetalingen bij de spaarbanken in Neder- land	600
Enkele Indexcijfers van de industriële productie in Nederland	600

DEZER DAGEN

bepaalden de Westelijke geallieerden hun positie in het Duitse probleem. Vooral de Amerikanen brachten het overleg op het hoogste niveau, waarbij zowel de agressieve uitlatingen van generaal Donovan als Bevin's gedachte

van algehele regeling der conflicten tussen West en Oost werden afgewezen. Te Berlijn ziet generaal Clay thans zijn taak in het in stand houden van de luchtbrug en het vermijden van oorlog. Temidden der wederzijdse verkenning-acties — de Russen gingen over tot definitieve uitgifte van nieuwe marken, de Engelsen en Amerikanen zetten de doorvoer per spoor met de Russische zône stop — begint het Westen thans meer grond onder de voeten te voelen. Handhaving van de eis tot regeling van de Berlijnse kwestie, maar bereidheid tot discussie: het Amerikaanse standpunt staat reeds vast, temeer nu de basis ervan door een gelijkgezinde verklaring van Dewey werd verbreed.

Brede grondslag: deze vond ook André Marie, de Franse kabinetsformateur, na het afleggen van zijn regeringsverklaring in de Assemblée; slechts uiterst links en uiterst rechts bleken niet te overtuigen. Wie staat, zie toe dat hij niet valle: de socialisten, aanvankelijk niet bereid alle aangeboden portefeuilles te accepteren — zij achtten de kabinetsformateur in zijn optreden blijkbaar meer radicaal dan socialist — hebben thans slechts aarzelend hun fiat gegeven. Gelijk bij Dr Beel, in een dood slop geraakt en met een tweede opdracht belast? „Courage”, zei Tromp, „t zal wel gaan”. Op smallere basis?

Te Parijs werd deze vraag door Paul Hoffman met betrekking tot het E.R.P. ontkenkend beantwoord. Doel van zijn komst was, naar hij tevoren had verklaard, de vertegenwoordigers der West-Europese landen „a sense of urgency” bij te brengen; zijn betoog in de vergadering legde het accent op de noodzaak tot nauwere samenwerking.

Nuttige wenken ook voor Indonesië, waar, op republieks initiatief de onderhandelingen over de toekomstige status van de Republiek werden afgebroken? Komt, laat ons voortgaan, kind'ren. De een tot steun den ander? Japan ziet blijkbaar in, dat stilstaan licht kan hind'ren en heeft thans een officieel vijfjarenplan voor verdere industrialisatie; het is soms moeilijk te vatten, dat China, waar de rijstprijz van 38 tot 42 mln Chinese dollars per pikol is gestegen, aan de zijde der overwinnaars uit de oorlog kwam.

Inmiddels lijken de geruchten, dat er ook voor Azië een Marshall-plan op het programma staat, voorbarig; de Verenigde Staten beginnen zich, wat de binnenlandse prijsontwikkeling betreft, op los zand te voelen. Weliswaar is President Truman's bijeenroeping van de speciale zitting van het Congres in hoofdzaak bedoeld om zijn politieke tegenstanders tot positie kiezen te dwingen — de binnenlandse politiek is de zwakke stee der republieken —, een feit is echter, dat sinds de opheffing der prijsbeheersing de kosten van levensonderhoud thans een recordhoogte hebben bereikt. Voor een deel van deze kosten is echter reeds een oplossing gegeven door de American Vegetarian Party, die na de Progressieve Partij van Wallace als vierde de verkiezingsarena heeft betreden; haar kandidaat voor het vice-presidentschap, Symon Gould, heeft in een manifest uiteengezet, dat de Amerikaanse vegetariërs „are completely immune to the nerve reactions of the spiralling meat price”.

De economische positie van de belangrijkste landen

Economisch-Statistisch Kwartaalbericht

Research-uitgave van
het Nederlandsch Economisch Instituut

Het tweede nummer
van de jaargang 1948 is verschenen

Jaarabonnementen f 6.50; voor abonneés „E.-S.B.“ f 5.-
Telefoon 38340 — Rotterdam — Giro no. 8408

N.V. KONINKLIJKE
NEDERLANDSCHE
ZOUTINDUSTRIE

Boekelo • Hengelo

ZOUTZIEDERIJ

Fabriek van:
zoutzuur, (alle kwaliteiten)
vloeibaar sbloor
sbloorbleekloog
natronloog, caustic soda.

ROTTERDAMSCH
BANK

225 VESTIGINGEN
IN NEDERLAND

DOCUMENTAIRE
ACCREDITIEVEN
INCASSEERINGEN
OP BINNEN- EN
BUITENLAND

Verliesposten Voorkomend Systeem

bestaande uit 4 Diensten - V.V.S. -

Het V.V.S. is een onmisbaar hulpmiddel bij het
gezonderhouden van uitstaande credieten. Aan-
vaard als onderdeel der debiteuren-administra-
tie, zal het van groote praktische waarde blijken
te zijn.

Onze V.V.S.-brochure wordt op aanvraag kosteloos toegezonden

Van der Graaf & Co's bureaux voor den handel N.V.

Amstelstraat 14-18, Amsterdam-C, Telefoon 38631 (5 lijnen)

40ste publicatie van het Nederlandsch Eco-
nomisch Instituut

Dr J. H. van Stuijvenberg

Enkele economische aspecten van de kersenteelt in Nederland

Prijs f 6.-*

(Prijs voor leden en donateurs van het Ne-
derlandsch Economisch Instituut f 4.50)

Verkrijgbaar in de boekhandel en bij de uitgevers
DE ERVEN F. BOHN N.V. — HAARLEM

Behandeling van alle
bankzaken

* *

Bezorging van alle
assurantiën.

R. MEES & ZONEN

BANKIERS EN ASSURANTIE-MAKELAARS
AMSTERDAM - ROTTERDAM - 'S-GRAVENHAGE
DELFT - SCHIEDAM - VLAARDINGEN

Groothandel

Weekblad voor de
internationale handel

Heeft U al eens
een proefnummer
aangevraagd?

H. A. M. Roelants
Schiedam

ASSOCIATIE CASSA

KASSIERSINSTELLING

OPGERICHT IN 1806

INCASSO VAN
WISSELS EN KWITANTIES

HEERENGRACHT 179 • AMSTERDAM-C

„HOLLANDIA“

HOLLANDSCHE FABRIEK VAN MELK-
PRODUCTEN EN VOEDINGSMIDDELEN N.V.

HOOFDKANTOOR TE
VLAARDINGEN

DE ARTIKELN VAN DEZE WEEK.

Prof. Dr Ir J. Goudriaan, *Het experiment.*

Blijkens de Memorie van Toelichting op het Wetsontwerp over de Publiekrechtelijke Bedrijfsorganisatie betreft het hier een raamwet; het is de bedoeling om o.a. in het licht der bereikte resultaten aan de verordenende bevoegdheden uitbreiding te geven. Dit laatste bewijst, dat men, ondanks de dogmatische vooropstelling van de P.B.O., toch niet doof wil zijn voor de stem van de ervaring en van het experiment. Op één gebied nu worden de resultaten van experimenteren met de corporatieve organisatie reeds regelmatig gepubliceerd: de mijnindustrie, waar op 20 Juni 1945 de Mijnindustrieraad is ingesteld.

Neemt men in aanmerking, dat de productie en de productiviteit van de Nederlandse mijnen nog steeds lager zijn dan tijdens de Duitse bezetting en dat de toeneming dezer grootheden achterblijft bij die van de industrie in het algemeen, dan is de conclusie, dat uit deze resultaten geen enkele aanwijzing kan worden geput, dat de M.I.R. heeft bijgedragen tot verhoging van de maatschappelijke doelmatigheid van de Nederlandse steenkoolproductie.

Mr E. J. Hamers, *Kunststoffen.*

De ontwikkeling der kunststoffenindustrie dateert van omstreeks 1925. Vooral de Duitse chemische industrie heeft hier baanbrekend werk verricht; vooral de Verenigde Staten hebben, in het bijzonder gedurende de laatste oorlog, een enorme kunststoffenproductie bereikt. Uiteraard mag Nederland in de vervaardiging en verwerking van kunststoffen niet achterblijven. Deze overweging leidde, in 1946, tot instelling van een Kunststoffencommissie, welke rapport onlangs is gepubliceerd. De commissie heeft vooral aandacht besteed aan die (nieuwere) kunststoffen, voor welke in Nederland een voldoende toepassing te verwachten valt (al wordt in het rapport gezinspeeld op exportmogelijkheid). Zij heeft de beschikbaarheid van grondstoffen (eigen productie en import) geconfronteerd met de geschatte binnenlandse behoefte, rekening houdend met de productiecapaciteit, die minimaal noodzakelijk is om een rendabele productie mogelijk te maken. Tevens is aandacht geschonken aan vraagstukken van research en samenwerking in de kunststoffenindustrie. Alles bijeen genomen geeft het rapport de voornaamste richtlijnen aan voor de industrialisatie op kunststoffengebied in Nederland.

Th. C. Geudeker, *De wereldpositie van suiker (I).*

Voor de wereldsuikerproductie staan vele en uiteenlopende cijfers ter beschikking. Vast te stellen is echter, dat tijdens de campagne 1946/47 de vooroorlogse productie nagenoeg was bereikt; de suikerproductie is de laatste tijd in het algemeen belangrijk toegenomen.

Voor de oorlog bedroeg de suikerbehoefte van Europa — de andere werelddelen komen in volgende artikelen aan de orde — 11 à 12 mln ton, waarvan 8 à 9 mln ton uit eigen productie kon worden gedekt. Dit jaar is Europa ongeveer tot de vooroorlogse productie teruggekeerd, een resultaat, dat in hoofdzaak valt toe te schrijven aan de sterk toegenomen productie in Rusland. Onder de landen, die hun vooroorlogse productie ongeveer hebben bereikt, zijn er vele (o.a. Nederland), die ook op import aangewezen blijven. Als voorbeeld van de hieraan verbonden moeilijkheden kan Engeland worden genoemd: vóór de oorlog moest 77 pCt der suikerbehoefte worden geïmporteerd; tijdens de oorlog werd de binnenlandse productie met 37 pCt verhoogd; import blijft echter nodig en deze stuit op de dollarschaarste.

SOMMAIRE.

Professeur J. Goudriaan, *Une expérimentation.*

Le Gouvernement néerlandais a récemment introduit un projet de Loi relatif à l'Organisation Professionnelle. Ce projet se borne à tracer les principes généraux et sera complété plus tard à la lumière de l'expérience acquise. Cependant le „Mijnindustrie Raad” qui fonctionne depuis 1945, constitue déjà une expérimentation utile. Celle-ci peut être considérée comme étant un signal d'avertissement. En effet, la production houillère ne donne pas toujours satisfaction.

Dr E. J. Hamers, *Les matières plastiques.*

Le rapport de la Commission néerlandaise sur la production de matières plastiques, entamée en 1946, vient d'être publié. La Commission a étudié le développement de l'industrie plastique à l'étranger (notamment aux Etats-Unis), la disponibilité de matières premières pour la production plastique aux Pays-Bas, la demande à l'intérieur, le problème de l'organisation et de l'équipement des usines de production, research, etc. Les Pays-Bas ont tout intérêt à suivre de près le développement de l'industrie plastique.

Th. C. Geudeker, *La situation internationale du sucre (I).*

La production de sucre en Europe a presque atteint le niveau d'avant-guerre. Toutefois, il faut ajouter que c'est principalement grâce à l'augmentation considérable de la production soviétique que ce résultat a été obtenu. En moyenne, la production dans les pays bénéficiaires du Plan Marshall progresse d'une façon satisfaisante. Ils restent néanmoins tributaires de larges importations qu'ils doivent payer en dollars.

SUMMARIES.

Professor J. Goudriaan, *The experiment.*

The Dutch Government recently introduced a Bill concerning the so-called „Public Organization of Business”. This bill contains only broad principles, the purpose being to complement the organization in the light of future practical experiences. However, there is already an experiment: the „Mining Industry Council”, set up in 1945. This experiment is a warning signal, because coal production is still unsatisfactory.

Dr E. J. Hamers, *Plastics.*

The report of the Dutch Plastics Commission, set up in 1946, has recently been published. The commission studied the development of the plastics industry abroad (especially in the U.S.A.), the availability of raw materials for plastics production in the Netherlands, the home demand for plastics, the problem of the most economic size of plastics producing plants, research etc. The Netherlands must prevent to fall behind in further development of the plastics industry.

Th. C. Geudeker, *The world sugar position (I).*

Sugar production in Europe is about to reach prewar levels. This is, however, mainly a consequence of the considerable increase of Soviet sugar production. On an average the Marshall countries are doing rather well. Nevertheless they cannot do without considerable imports which have to be paid for in dollars.

HET EXPERIMENT.

In de sociale economie is maar weinig gelegenheid om te experimenteren en als het gebeurt zijn de organisators van de proefneming zich zelden of nooit bewust, dat zij met een experiment bezig zijn. Het gunstige resultaat van de door hen getroffen maatregelen staat naar hun mening bij voorbaat vast. De wetenschappelijke nieuwsgierigheid naar de afloop, de methodische twijfel aan hun eigen deducties of speculaties en de onbevagen geesteshouding om de werkelijkheid volstrekt onbevooroordeeld tegemoet te treden, is zelden hun deel. Ware het anders, dan zouden zij aan het experiment waarschijnlijk nooit zijn begonnen. Want de economische schade en het maatschappelijke leed, dat een niet geslaagde proefneming kost, zijn meestal zo ontzagwekkend groot, dat zij ieder mens met een greintje verantwoordelijkheidsgevoel er van moeten weerhouden experimenten op enigszins grote schaal op het economische leven uit te voeren.

Geleidelijke invoering, stapje voor stapje, onder voortdurende publieke controle van alle resultaten, moet daarom de grondslag zijn voor elke vruchtbare en maatschappelijk verantwoorde hervorming in de democratische staat. Maar de dogmatici laten zich door deze verstandelijke overwegingen niet weerhouden; zij zullen nooit kunnen inzien, dat men van elke maatregel het resultaat eerst met zekerheid kent, als de ervaring haar beslissend woord gesproken heeft; zij bezitten de volstreekte zekerheid reeds bij voorbaat.

In de Memorie van Toelichting op het Wetsontwerp over de Publiekrechtelijke Bedrijfsorganisatie klinken beide stemmen telkens door elkaar als de violen en trompetten van een uit de maat geraakt orkest of, om een moderner beeld te gebruiken, als een radio-ontvangst met stoorzender.

De ondertekenaars van dit Wetsontwerp zijn klaarblijkelijk gelovigen in de P.B.O. Waartoe anders al deze omslag, al dit bedrukte papier en 152 wetsartikelen? Het begin van de Memorie van Toelichting blaast dan ook een krachtige fanfare; de artikelen 131 tot en met 147 van de tekst geven met hun tromgeroffel: „vervalt”, „vervalt”, „vervallen”, „vervalt” de indruk van een omwenteling in de Nederlandse wetgeving. Maar lees rustig door tot ge de verzoenende vioolstreek hoort van het laatste artikel: al dit „verval” treedt niet in werking voor er nog weer reeksen nieuwe wetten zijn gemaakt. Gij hebt te doen met een raamwet. Het begrip is u misschien wat nieuw en niet direct duidelijk. Denk dan, dat ge de lijst van de Nachtwacht voor u hebt; alleen maar de lege lijst. De Nachtwacht zelf bestaat niet; die moet nog geschilderd worden. Maar er komt niet één Nachtwacht, maar 10 of 20 meesterwerken van dit formaat. Zij moeten nog geschilderd worden; wij weten niet, hoe zij er uit zullen zien; wij staan, zoals de Memorie van Toelichting zo beeldend zegt, „in belangrijke mate (!) voor een terra incognita”. Maar gij hebt alvast de lijst; gij hebt houvast aan die lijst; dat lege raam kunt gij voelen en tasten en dat zal dienen bij deze grootse poging tot opbouw („Aufbau”) van nieuwe doelmatige maatschappelijke organen.

Ge denkt misschien, even ter zijde, dat dit alles rijkelijk ingewikkeld wordt. Alleen al 150 artikelen voor het raam en dan nog voor elk tafereel een eigen wet. En gij herinnert u met veemoed de onvolprezen Veiligheidswet met zijn 30, de Arbeidswet Aalberse met zijn 100 artikelen. Maar dit waren, zoals wijlen Zaalberg zei, ambtenaarswetten naar het oude model, dor, stakerig en het inlijsten in een raamwet niet waard.

Het is nu „de bedoeling een deel van de taak der centrale Overheid geleidelijk in de ongetwijfeld meer deskundige handen der bedrijfsgenoten te leggen ten einde de doelmatigheid van het maatschappelijk-economisch stelsel (!) te vergroten” (blz. 13).

Maar luister ook naar de stoorzender. „Het ligt in de natuur der dingen, dat groepen van bedrijfsgenoten als regel de neiging hebben het stelsel van P.B.O. te bezien

— men dient dit nuchter te erkennen — in het licht van wat zij zien als hun specifiek belang” (blz. 12).

„In het algemeen (zullen) bij de instellingswetten aanvankelijk *betrekkelijk weinig* bevoegdheden worden verleend” (blz. 13).

„Aan de hand van de in de praktijk blijkende behoeften en door wijziging der omstandigheden opkomende mogelijkheden, alsmede in het licht der bereikte resultaten, (zal) door wijziging en aanvulling der instellingswetten aan de reeds verleende bevoegdheden uitbreiding moeten worden gegeven” (blz. 13).

Daarom is het gewenst de opsomming der onderwerpen, voor welke de productschappen, hoofdbedrijf- en bedrijfsschappen verordenende bevoegdheid kunnen krijgen, niet in de raamwet, maar uitsluitend in de instellingswetten op te nemen (blz. 13).

En nu weet gij meteen, wat er van uw raam overblijft. Gij zoudt de rigiditeit overschatten, indien gij meende, dat het van rubber was gemaakt. Het is onderhevig aan de invloed van de kleinkrimpers en de grootgroeiers van Marten Toonder. Het varieert van „betrekkelijk weinig”, zeg bijna nul, tot „een deel van de taak der Centrale Overheid”, dat is bijna alles.

Het is een raam, dat alle leegte van alleen-maar-een-raam vertoont en dat daärenboven de enige eigenschap mist, die het Nederlandse spraakgebruik onverbreekelijk aan het woord raam verbindt, namelijk de vastheid van formaat.

Maar omdat dit Wetsontwerp niets regelt en alles mogelijk maakt, bestaat er grote kans, dat het iedereen bevredigt. Is dit dan geen ideale oplossing, geschraagd bovendien door het gezag van „vooraanstaande” vertegenwoordigers van ondernemers en arbeiders? Het is precies zo'n ideale regeling voor de economische en sociale vrede als de overeenkomsten van Yalta en Potsdam voor de wereldvrede.

Het veel gesmade Weense Congres gaf Europa, op een paar plaatselijke oorlogen na, honderd jaren van voorspoedige, ongestoorde ontwikkeling. Op grond van Yalta en Potsdam is de voorbereiding van de derde wereldoorlog begonnen.

Zoals de Grondwetsartikelen 152—154 reeds in het verleden hebben gedaan, zullen in de toekomst de 150 artikelen van deze lege raamwet in nog veel sterker mate de belangen der georganiseerde groepen in duurzaam conflict brengen met het algemeen belang.

De Memorie van Toelichting spreekt, zoals boven reeds geciteerd, over de uitbreiding der verordenende bevoegdheid „in het licht der bereikte resultaten”.

Deze zwakke klanken bewijzen, dat men ondanks de dogmatische vooropstelling van de P.B.O. zijn oren toch niet geheel wil sluiten voor de stem van de ervaring en van het experiment. Maar het is onbegrijpelijk, dat de Memorie van Toelichting het doet voorkomen, alsof met de P.B.O. een „vrijwel geheel nieuw en onbekend terrein” wordt betreden. Is men, sprekend over de „terra incognita”, niet het slachtoffer geworden van het doorzichtige incognito, waarmee men deze zaak aandient?

Publiekrechtelijke bedrijfsorganisatie kan immers, krachtens haar natuur, nooit iets anders zijn dan een vorm van *corporatieve organisatie*. Het is een organisatie, krachtens definitie en krachtens de duidelijke redactie van artikel 152 van de Grondwet, gebaseerd op de *corpora*, op verenigingen van personen uit eenzelfde beroep of eenzelfde tak van bedrijf. Wie publiekrechtelijke bedrijfsorganisatie wil en terugschrikt voor de veel duidelijker term corporatieve organisatie, weet zelf niet wat hij wil of hij maakt zich aan opzettelijke misleiding schuldig. Daarom is het toe te juichen, dat, althans in de katholieke pers, het woord corporatief meer en meer als synoniem met de P.B.O. gebruikt wordt¹⁾. De grotere of kleinere invloed van de

¹⁾ Zie bijv. De Volkskrant van 15 Juli jl. „Maar behoort in de corporatieve maatschappij der (nabije?) toekomst ook het economisch rendement van een industrie niet mede de zorg te zijn van de P.B.O. in dat bedrijf”.

Overheid op de corpora doet aan het beginsel van corporatieve organisatie niet de geringste afbreuk. De economische geschiedenis laat ons vormen zien, waarbij de corpora de Overheid en andere, waarbij de Overheid de corpora beheerst en alle overgangsvormen tussen deze beide uitersten. Maar het zijn alle leden van eenzelfde familie, de een komt uit de ander voort en omgekeerd; het is een strijd, waarin het politieke aspect nog al eens verandert en waarbij het economische resultaat op opmerkelijke wijze gelijk blijft.

Het is dus precies omgekeerd als de Memorie van Toelichting zegt: wij kennen de zogenaamde terra incognita zeer goed uit een onmetelijke, eeuwenoude ervaring, afkomstig van verschillende landen en verschillende tijdperken van nationale en stedelijke organisatie. De geschiedenis van de corporatieve of publiekrechtelijke bedrijfsorganisatie loopt van het oude Griekenland en het Rome uit de vervaltijd via de middeleeuwen naar het moderne fascisme en nationaal-socialisme; zij heeft ook takken in Indië, China en Japan en misschien zijn de Verenigde Staten wel het enige land op de aardbol, waar men geen sporen van haar kan ontdekken; de Verenigde Staten zijn, naar men weet, het land met de hoogste welvaart.

Dr E. Brongersma heeft onbetwistbaar gelijk, wanneer hij in zijn boek over „De opbouw van een corporatieve staat” met instemming de uitspraak van Othmar Spann citeert, dat alle historische maatschappijvormen corporatief zijn geweest, behalve de democratische uit de negentiende eeuw²⁾. Hij had alleen als Nederlander laatstgenoemde uitzondering kunnen uitspreken tot zijn eigen land sedert de opstand tegen Spanje. En indien hij zich, krachtens de opzet van zijn boek, niet beperkt had tot zuiver staatsrechtelijke gezichtspunten, had hij voor het goed begrip van de lezer de algemene opmerking kunnen plaatsen, dat al deze corporatieve organisatievormen gekenmerkt worden door een vrijwel stationnaire techniek, een vrijwel stationnaire grootte van de bevolking met een vrijwel stationnaire laag levenspeil en een vrijwel stationnaire en zeer hoog sterftecijfer.

Een beknopte vermelding van deze algemene ervaring, met publiekrechtelijke bedrijfsorganisatie opgedaan, zou in de Memorie van Toelichting niet hebben misstaan.

Maar men had desnoods de in ruimte en tijd ver verwijderde ervaring buiten bespreking kunnen laten, indien men maar in plaats daarvan een nauwkeurige beschrijving had gegeven van hetgeen er in Nederland op dit ogenblik aan corporatieve organisatie bestaat en van de resultaten, daarmee verkregen.

De gehele organisatie van Seyss Inquart, Fischböck en Woltersom is nu, meer dan 3 jaar na de volledige bevrijding, nog altijd springlevend. Er zijn bepaalde straten in Den Haag, waar men om de 10 huizen een naamplaat vindt van een bedrijf, een hoofd- of ondervakgroep enz. Behalve enkele vanzelfsprekende veranderingen over de samenstelling van het bestuur, werken deze organen, ingesteld op wens van de vijand, maar gebaseerd op artikel 152 en 153 van de Nederlandse Grondwet, nog net zo als tijdens de bezetting. Men moet dit althans als buitenstaander aannemen. Het proefschrift van Rupp³⁾, het bekende arrest van de Hoge Raad, waarbij de verplichting tot contributiebetaling aan de „schappen” enz. ook na de bevrijding werd gehandhaafd, en publicaties te hooien en te gras van 'n paar willekeurige besluiten en „verordeningen” — ziedaar vrijwel alles, wat de gemiddelde burger tot zijn beschikking heeft om zich een oordeel te vormen over de werking van deze Duits-Nederlandse organisatie.

Een overzichtelijke documentatie over alles, wat zich hier binnenskamers heeft afgespeeld of niet heeft afgespeeld,

lijkt een allereerste eis om „het licht der resultaten” helder te laten schijnen.

Maar er is één gebied, waarop de resultaten van het experiment met de corporatieve organisatie ook nu reeds regelmatig worden gepubliceerd. Het laatste Kabinet Gerbrandy heeft in demissionaire toestand, nog juist 1 of 2 dagen vóór zijn aftreden, bij K.B. van 20 Juni 1945, op grond van artikel 152, 153 en 154 van de Grondwet de Mijndustrieraad (M.I.R.) ingesteld. De Grondwet zegt weliswaar duidelijk, dat een dergelijk lichaam alleen bij Wet tot stand kan komen, maar met lichaam op het Staatsnotendrecht heeft men blijkbaar dit belangrijke besluit zonder enig zeggenschap van het parlement kunnen doorzetten. En sedertdien heeft het parlement zich over nadere legalisatie van deze zaak nog nooit bekommerd⁴⁾.

En wat zijn nu de resultaten? Zij blijken uit de tabel op blz. 586.

1. De productie van de Nederlandse mijnen is nog steeds lager dan tijdens de Duitse bezetting. Toen bedroeg zij 12 à 13 miljoen ton; thans, bijna vier jaren na de bevrijding van het Zuiden, belooft zij nog steeds geen 11 miljoen ton. Het springt in het oog, dat Dr Ir Groothoff aan de opdracht van de Regering om voor 1948 12 miljoen ton te produceren niet meer kan voldoen.

2. De productiviteit van de Nederlandse mijnen is nog steeds lager dan tijdens de Duitse bezetting. Toen is zij nimmer gedaald beneden een jaargemiddelde van 1.729 kg per ondergrondse dienst; na de bevrijding is dit getal maar ondergrondse één maand gehaald, nl. tijdens de zgn. kolenslag in Februari '47; het tendeert nu op z'n hoogst naar een gemiddelde van 1.700. Het blijft dus nog aanzienlijk beneden het plafond van 80 pCt van de prestatie van 1938 (80 pCt van 2.369 is rond 1.900) dat door de mijnwerkers direct na de bevrijding als begrenzing voor hun arbeidsprestatie werd verlangd.

3. De kolenbalans van Nederland vertoont na de oorlog een tekort van rond 150 miljoen gulden per jaar; vóór de oorlog was overschot van 20-25 miljoen, berekend op de tegenwoordige prijzen.

4. De toeneming van de productie van de Nederlandse mijnen blijft belangrijk en in steeds stijgende mate ten achter bij de toeneming van de Nederlandse productie in het algemeen.

Over 1945 was er nog een avans, verklaarbaar uit de 8 maanden vroegere bevrijding. Over 1946 is het indexcijfer van de steenkoolproductie 62, dat van de algemene productie 73; een achterstand van 11 op de 73, dus van 15 pCt.

Over 1947 zijn de indexcijfers respectievelijk 75 en 92; een achterstand dus van 17 op de 92, dat is 18,5 pCt.

Berekend over de eerste 5 maanden van 1948 zijn de cijfers respectievelijk 81 en 102; dus een achterstand van 21 op de 102, of 20 pCt.

5. De toeneming van de productiviteit der Nederlandse mijnen blijft belangrijk en in stijgende mate ten achter bij de algemene productiviteitsindex in de Nederlandse industrie.

Over 1946 zijn de indexcijfers 67 en 72; een achterstand dus van 5 op de 72, dus van 7 pCt.

Over 1947 zijn de indexcijfers 69 en 77; een achterstand van 8 op de 77, dus van 10,4 pCt.

Beide nevenstaande grafieken illustreren nog nader het divergerend beloop tussen productie- en productiviteitsontwikkeling in de steenkoolmijnen en in de Nederlandse industrie.

Men kan nu met goed wetenschappelijk scepticisme de vraag stellen: staat het volkomen vast, dat het divergerend beloop uitsluitend of althans in hoofdzaak te wijten is aan de M.I.R.?

En dan luidt het antwoord: „Geen enkele conclusie uit

²⁾ Blz. 186.

³⁾ De werkzaamheden der organisatiecommissie; commissie voor de opbouw (!) van een zelfstandige (!) organisatie ter ontwikkeling (!) van het bedrijfsleven. Samsom 1943. Men beoordeelt de titel (en de inhoud) naar het jaar van verschijning.

⁴⁾ Over de eigenaardige wijze, waarop dit laatste kabinet Gerbrandy gevormd werd, vindt men bijzonderheden in het boek van Dr J. van den Tempel, Nederland in Londen, blz. 228 en vlg. Men mag aannemen, dat de parlementaire enquête de toedracht nog verder zal ophelderen.

Productie en productiviteit in de Nederlandse steenkoolmijnen en in de Nederlandse industrie ¹⁾.

Tijdvak	Steenkool		Indexcijfer Productie		Indexcijfer Productiviteit	
	Productie in 1.000 t.	Id. per ondergr. dienst. in kg.	Steenkool	Algem.	Steenkool	Algem.
1938	13.488	2369	100	100	100	100
1939	12.861	2373	95	—	100	—
1940	12.145	2031	90	—	86	—
1941	13.356	1982	99	—	83	—
1942	12.330	1729	91	—	73	—
1943	12.497	1743	93	—	73	—
1944	8.313	1610	62	—	68	—
Mei '45	326,2	1065	30	—	45	—
Juni	372,2	1085	32	—	46	—
Juli	400,3	1134	34	—	48	—
Aug.	404,7	1205	38	31	51	—
Sept.	473,8	1267	42	41	54	—
Oct.	622,5	1490	56	53	63	—
Nov.	611,5	1556	55	60	66	68
Dec.	504,8	1512	54	56	64	—
1945	5.097	1216	38	31	51	—
Jan. '46	629,3	1566	54	63	66	—
Febr.	592,9	1615	55	58	68	67
Mrt.	631,8	1586	54	63	67	—
April	652,5	1607	58	64	68	—
Mei	663,5	1591	57	70	67	67
Juni	638,9	1534	59	66	65	—
Juli	768,7	1568	64	76	66	—
Aug.	658,2	1517	64	73	64	72
Sept.	750,1	1588	67	80	67	—
Oct.	808,1	1600	67	91	68	—
Nov.	801,4	1628	72	91	69	80
Dec.	718,3	1584	70	82	67	—
1946	8.314	1583	62	73	67	(72)
Jan. '47	833,0	1614	72	85	68	—
Febr.	802,8	1770	75	77	75	73
Mrt.	885,2	1642	73	89	69	—
April	817,8	1609	73	89	68	—
Mei	773,7	1586	72	88	67	76
Juni	829,4	1607	74	90	68	—
Juli	888,5	1596	74	96	67	—
Aug.	801,8	1630	74	82	69	76
Sept.	898,2	1721	77	95	73	—
Oct.	920,6	1649	76	109	70	—
Nov.	843,7	1644	78	104	69	84
Dec.	801,6	1604	78	103	68	—
1947	10.104	1638	75	92	69	(77)
Jan. '48	954,0	1650	82	102	70	—
Febr.	869,4	1688	81	98	71	—
Mrt.	952,7	1688	82	105	71	—
April	961,3	1704	83	106	72	—
Mei	838,6	1641	78	102	69	—
Juni	911,9	—	78	—	—	—

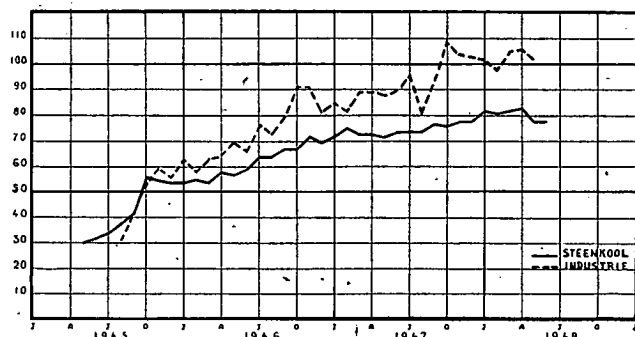
¹⁾ Alle gegevens zijn ontleend aan publicaties van het C.B.S. De algemene productiviteitsindex wordt door het C.B.S. echter alleen per kwartaal gegeven; de tussen haakjes geplaatste getallen voor 1946 en '47 zijn daarom berekend als rekenkundig gemiddelde en dus bij de stijgende lijn der productie aan de lage kant.

Als basis is steeds genomen productie en productiviteit in 1938; daarmee is voldaan aan een opmerking van Dr Ir Ch. Th. Groothoff in zijn artikel in de „E.-S.-B.” van 22 October 1947, blz. 837.

Industrie staat ooit volkomen vast, maar het is wel zeker, dat „het licht van deze resultaten” geen enkele aanwijzing geeft, dat de M.I.R. heeft bijgedragen tot verho-

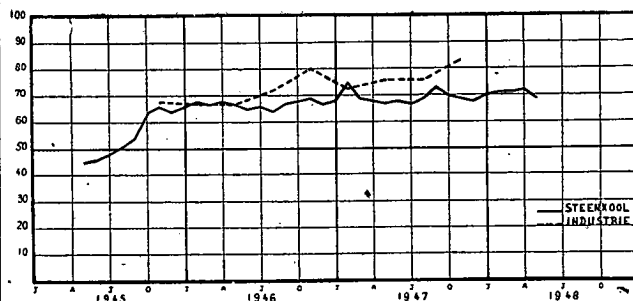
Indexcijfers van het volume der Nederlandse steenkoolproductie en van de Nederlandse industrie.

(1938 = 100)

Indexcijfers van de productiviteit der Nederlandse steenkoolmijnen en van de Nederlandse industrie.

(1938 = 100)

ging van de maatschappelijke doelmatigheid van de Nederlandse steenkoolproductie.

En wanneer men, na de cijfers, ook kennis neemt van hetgeen zich afspeelt in het Limburgse mijnbedrijf, dan kunnen daaruit wel zeer sterke aanwijzingen worden geput van de schadelijke invloed, die van het corporatisme uitgaat op productie en productiviteit.

Inzake de productiviteit is er de strijd vóór of tegen het pijleraccoord. De vakverenigingen verzetten zich daartegen. Dat is hun goed recht en volkomen normaal. Even normaal is het om voor deze tegenstand niet uit de weg te gaan, nu een zo groot algemeen belang op het spel staat. Maar het is niet normaal, dat de Voorzitter van een vakvereniging „buitenstaanders bezweert” om zich niet met een dreigend arbeidsconflict te bemoeien ⁵⁾ en het is nog veel abnormaler, dat men voor de handarbeiders een paritaire positie vraagt in de P.B.O., teneinde de invoering van door hen niet gewenste tarieven formeel te kunnen tegenhouden. Het is juist de invloed van een goed geïnformeerde publieke opinie, die bij een groot arbeidsconflict tot dusver steeds de doorslag gegeven heeft en dit ook in de toekomst moet kunnen doen. Anders gaat het met de ontwikkeling van de efficiency onherroepelijk mis.

Inzake de uitbreiding der productie behoeven wij niet anders te doen dan uit de dagbladen van 6 Juli een bericht te citeren over een vergadering van de M.I.R. ⁶⁾. Het luidt als volgt:

„De beheerder van de Nederlandse mijnen, Dr Ir Groot-hoff, heeft onder de aandacht van de regering gebracht, dat het niet mogelijk is de productie op het voor 1948 be- raamde peil (12 miljoen ton) te brengen zonder over te gaan tot het aannemen van nieuwe arbeidskrachten.

Deze kunnen alleen uit Italië worden gehaald. De beheer- der wil evenwel niet tot tewerkstelling van Italianen over- gaan zonder speciale opdracht van de regering. Deze is van oordeel dat de werving dezer buitenlandse arbeids- krachten ter hand moet worden genomen.

Verschillende leden (van de M.I.R.) opperden ernstige bezwaren tegen het verder in dienst nemen van vreemdelingen.

Het resultaat van de gedachtenwisseling was, dat de Raad besloot de definitieve bepaling van zijn standpunt uit te stellen tot de volgende, over veertien dagen te hou- den, vergadering”.

Dit is uitstekend aanschouwelijk onderwijs in corpora- tisme. Men tracht uitbreiding van de productie tegen te houden en als dat niet lukt, de uitbreiding zoveel mogelijk te vertragen. Elke dag uitstel kost naar schatting 1 à 2 ton. Het corporatieve orgaan grist dit bedrag zonder blikken of blozen uit 's lands deviezenkas en behoeft daarvoor niemands toestemming. In het licht van deze resultaten....

Laat de M.I.R., zolang hij nog bestaat, niet karig zijn met publiciteit.

Hilversum.

J. GOUDRIAAN.

⁵⁾ De Volkskrant 15 Juli.

⁶⁾ N.R.C. 6 Juli.

KUNSTSTOFFEN.

Op 12 Maart 1946 installeerde Z. Exc. Ir H. Vos, destijds Minister van Handel en Nijverheid, een commissie, die tot taak had, de Minister op korte termijn van advies te dienen over de voor Nederland gewenste verdere industrialisatie op kunststoffengebied.

Deze Kunststoffencommissie heeft haar werk begin 1947 beëindigd en de resultaten van haar studie neergelegd in een verslag aan de Minister. Dit rapport is onlangs bij het Staatsdrukkerij- en Uitgeverijbedrijf in druk verschenen. Dit geeft ons aanleiding hierover enkele regels te schrijven.

Onder kunststoffen dient men in het algemeen te verstaan een groep van hoogmoleculaire, voornamelijk organische producten, die langs synthetische weg zijn bereid uit laagmoleculaire stoffen, of wel producten, die door chemische bewerking zijn verkregen uit reeds in de natuur voorkomende hoogmoleculaire verbindingen (als eiwitten, cellulose, enz.).

In het algemeen kunnen de kunststoffen worden verdeeld in twee klassen:

a. de thermoplastische kunststoffen; dit zijn kunststoffen, die bij verwarming verweken en bij afkoeling wederom vast worden, welke manipulatie onbeperkt kan worden herhaald (bijv. polystyreen, cellulose-acetaat, enz.);

b. thermohardende kunststoffen; dit zijn kunststoffen, die bij verhitting (eerst even week kunnen worden en dan bij verdere verhitting) doorharden tot onsmeltbare stoffen (bijv. het zgn. bakeliet).

Behoudens enige — waaronder zeer belangrijke — uitzonderingen dateert de ontwikkeling der kunststoffen van omstreeks 1925. Het is vooral de Duitse chemische industrie, die hier baanbrekend werk heeft verricht, en het zijn vooral de Verenigde Staten van Noord-Amerika, die in het bijzonder gedurende de afgelopen wereldoorlog een enorme productie aan kunststoffen hebben bereikt. Er zijn enige belangrijke factoren aan te wijzen, die deze ontwikkeling in de hand gewerkt hebben.

De belangstelling, die de kunststoffen reeds jaren vóór hun industriële bereiding op grote schaal genoten, vond voornamelijk haar oorzaak in het feit, dat er zeer vele variaties mogelijk zijn, zowel in uitgangsmaterialen als in bereidingswijze, waardoor materialen ontstaan van de meest verschillende eigenschappen, die hen geschikt maken voor zeer vele toepassingen, waarvoor normaliter allerlei andere materialen (metalen, hout, glas, porcelain, enz.) werden gebruikt. Feitelijk was men bij die andere materialen voor vele toepassingen zeer beperkt. Kiest men bijv. glas uit hoofde van zijn doorzichtigheid, dan moet men zijn breekbaarheid op de koop toe nemen. Daaraan valt praktisch niet veel te veranderen. Bij de kunststoffen ligt dit enigszins anders. De variatiemogelijkheden in uitgangsmateriaal en werkwijze maken het veelal mogelijk, om met behoud van de bepaalde eigenschappen, die als eerste voor de betreffende toepassing moeten worden gesteld (bijv. de doorzichtigheid), de andere eigenschappen (bijv. de breukvastheid) in sterke mate te verbeteren. Een overeenkomstige situatie kan zich voordoen t.a.v. andere fysieke, chemische, mechanische, elektrische eigenschappen enz. De kunststoffen bieden dus tal van belangrijke mogelijkheden, die voor andere constructiematerialen niet aanwezig zijn en daardoor genoten zij reeds lang de ernstige belangstelling in vele takken der verwerkende industrie. Hoewel diverse kunststoffen tot op het tijdstip hunner ontdekking ongekende eigenschappen vertonen, waardoor nieuwe en technische uitermate belangrijke gebieden toegankelijk werden (bijv. radar), mag men in hen toch niet zien een gebied van onbegrensde mogelijkheden.

De technische bereiding van vele kunststoffen is lange

tijd tegengehouden geworden door de technische ontgankelijkheid der daarvoor benodigde laagmoleculaire stoffen, hetzij doordat de technische bereiding dezer stoffen veel te duur werd, hetzij doordat apparatieve moeilijkheden de productie in het geheel onmogelijk maakten. Een belangrijke wending ten goede kwam in dit opzicht na de ontwikkeling der zgn. kraakprocessen in de petroleumindustrie (omstreeks 1925), waarbij de hoogmoleculaire aardolie-fracties, door hen bloot te stellen aan hoge temperaturen en drukken, worden omgezet in laagmoleculaire koolwaterstoffen. Onder deze laatste bevinden zich stoffen, die onmiddellijk als bouwstenen voor vervaardiging van kunststoffen kunnen dienen, dan wel na betrekkelijk eenvoudige chemische omzettingen tot zulke bouwstenen kunnen worden gemaakt. Vanaf dat ogenblik dateert de ontwikkeling der technische bereiding van vele nieuwere kunststoffen, die vooral sedert omstreeks 1930 in Duitsland ernstig werd nagestreefd onder druk van het daar heersende deviezengebrek en de daaruit voortvloeiende drang naar autarkie. Natuurlijk zag ook Amerika het belang van de nieuwe kunststoffen in en tot een enorme productie is het daar gekomen gedurende de tweede wereldoorlog; als gevolg van de grote behoefte en de bijzondere eisen, die de oorlogvoering stelde.

Het was te voorzien, dat de kunststoffen na het einde van de oorlog hun blijvende plaats in de vredesproductie zouden innemen. Uit de aard der zaak zou Nederland in de vervaardiging en verwerking van kunststoffen niet achter mogen blijven. Te verwachten was, dat het Nederlandse initiatief zich zowel op het ene als op het andere zou gaan werpen, voorzover de situatie dit in Nederland inderdaad zou veroorloven. In de hantering van het Bedrijfsvergunningbesluit, in de behandeling der investeringsproblemen en in velerlei ander opzicht had de Overheid echter een taak, om de belangen in deze te coördineren en colliderende factoren te elimineren. Teneinde hierin nu — ten aanzien van de kunststoffenindustrie — een juist beleid te kunnen voeren, wenste de Minister van Handel en Nijverheid de deskundige voorlichting van de door hem ingestelde Kunststoffencommissie.

Tengevolge van het verbroken contact tussen Amerika en ons land gedurende de bezettingsjaren ontbrak hier elk inzicht in de aard en de omvang der kunststoffenproductie in de Verenigde Staten. Het was daarom een verstandige daad der Overheid, dat zij nog vóór dat de Kunststoffencommissie was ingesteld een delegatie naar Amerika zond, teneinde zich ter plaatse op de hoogte te stellen van de stand van zaken. Na een verblijf van ca. drie maanden keerde deze delegatie terug en bracht haar rapport uit aan de Kunststoffencommissie, welk rapport als bijlage in het verslag der Kunststoffencommissie is opgenomen. Bij haar studie heeft de Kunststoffencommissie van de in dat rapport verwerkte gegevens een belangrijk gebruik gemaakt.

Na deze inleiding zullen wij thans aan de hand van het verslag der Kunststoffencommissie de resultaten van haar studie aan een korte beschouwing onderwerpen, waarbij wij minder de chemische, doch meer de economische elementen zullen aanroeren.

Het verslag onderscheidt de bereiding en verwerking van kunststoffen in het algemeen in vijf stadia:

1e. de chemische bereiding der oergrondstoffen; hiermede zijn bedoeld de laagmoleculaire stoffen, die het uitgangspunt vormen voor de synthese (voorbeelden: phenol, acetyleen, aethyleen), welke gewonnen worden uit de steenkool of uit de aardolie, dan wel uit plantaardige of dierlijke stoffen (voorbeelden: cellulose uit hout; caseïne uit ondermelk);

2e. de chemische bereiding der eigenlijke grondstoffen, waarbij:

a. de zojuist bedoelde oergrondstoffen door eenvoudige chemische reacties worden omgezet tot de bouw-

stenen (de zgn. monomeren), die op hun beurt weer door polymerisatie of condensatie worden omgezet tot hoogmoleculaire kunststoffen;

b. in de natuur reeds voorkomende hoogmoleculaire stoffen (bijv. cellulose) door chemische bewerkingen in hoogmoleculaire derivaten worden omgezet (bijv. cellulose-acetaat);

3e. de samenstelling van geschikte mengsels, welke uitgangspunt vormen voor de vormgevende industrie. De kunststoffenmassa wordt hierbij veelal gemengd met andere stoffen (vulmaterialen, weekmakers, kleurstoffen) en in poeder-, korrel-, plaatvorm enz. gebracht;

4e. de vormgevende bewerking; waarbij uit de onder 3 genoemde mengsels door persen, gieten, kalanderen, enz. voorwerpen, profielen, foliën e.d. worden gemaakt;

5e. het monteren, waarbij de onder 4 genoemde artikelen, voorzover zij niet reeds een gereed eindproduct vormen (kammen, bekers, e.d.) doch bestemd zijn als onderdeel voor andere apparaten, met andere materialen of onderdelen tot eindproducten worden samengesteld.

In de Verenigde Staten valt nu een merkwaardige gang van zaken te constateren in de verhouding der ondernemingen, die zich met deze verschillende stadia bezighouden. Vóór 1930 was het beeld ongeveer aldus: de oergrondstoffen (stadium 1) werden door de chemische grootindustrie geleverd aan de op het kunststoffengebied gespecialiseerde ondernemingen, die daaruit de eigenlijke grondstoffen en mengsels (stadia 2 en 3) en veelal zelfs gevormde producten (stadium 4) vervaardigden. Spoedig nam het aantal ondernemingen, dat zich uitsluitend met de vormgeving bemoeide, toe (een typisch voorbeeld vormen de kunstsharsperserijen). Daarnaast specialiseerden zich vele ondernemingen uitsluitend op het maken van de eigenlijke grondstoffen en de mengsels (voorbeeld: fabrikanten van kunstsharspoeders). Hier vond dus een spreiding tussen de groepen 2—3 enerzijds en 4 anderzijds plaats. Het omgekeerde deed zich evenwel voor omstreeks 1938 bij de groep 1 enerzijds en de groepen 2—3 anderzijds. In dat jaar begon de chemische grootindustrie, die tot dat ogenblik nog slechts weinig belangstelling voor de plastics-industrie had getoond en uitsluitend de benodigde oergrondstoffen produceerde en leverde, zich hiervoor te interesseren. Het werd haar duidelijk, welk een plaats de kunststoffen in de toekomst zouden gaan innemen. Zij besteedde grote sommen aan researchwerkzaamheden voor de synthese en productie van allerlei geschikte monomeren. De specifieke producenten der groepen 2—3 voelden zich hoe langer hoe meer bedreigd door hun afhankelijkheid van de chemische grootindustrie in de levering der oergrondstoffen. Aan de andere kant was het, maken der grondstoffen en mengsels der stadia 2—3 een typisch chemische taak, die de chemische grootindustrie zeer wel lag. Het resultaat was dan ook in enige belangrijke gevallen een fusie tussen de chemische grootindustrie en specifieke kunststoffenfabrikanten, d.w.z. een verticale concentratie.

In Duitsland heeft zich in zekere zin een analoge ontwikkeling voltrokken en juist omdat deze ontwikkeling heeft plaats gevonden in die landen (Ver. Staten en Duitsland), waarin de kunststoffenindustrie een enorme vlucht heeft genomen, vallen hieruit lering en consequenties te trekken voor andere landen, die zich op de bereiding en verwerking van kunststoffen willen toelagen.

De Kunststoffencommissie heeft haar aandacht vooral besteed aan die (nieuwere) kunststoffen, voor welke in Nederland een voldoende toepassing te verwachten valt (al heeft zij hier en daar voorzichtig gespeculeerd op enige exportmogelijkheid). In het algemeen heeft zij de Nederlandse behoefte getaxeerd op $\frac{1}{28}$ deel van het verbruik in de Verenigde Staten (aan zielenaantal bezit Nederland ongeveer $\frac{1}{14}$ van de Verenigde Staten, terwijl de Commissie meende, dat bij het verschil in omstandigheden tussen de Verenigde Staten en ons land het verbruik per hoofd

voor ons land op de helft geschat kan worden). Voorts ging zij na, in welke mate de oergrondstoffen voor de vervaardiging van bepaalde kunststoffen in Nederland aanwezig zijn of uit een ruime vrije markt kunnen worden geïmporteerd. Verder bestudeerde zij de grootte van een minimum-unit (d.w.z. de noodzakelijke minimum-capaciteit van een installatie, teneinde een rendabele productie mogelijk te maken) en zij vergeleek dit getal met de voor Nederland geschatte behoefte. Aan de hand van deze en bijkomende overwegingen kwam de Commissie dan tot de conclusie, dat de productie in Nederland van een met name genoemde kunststof al dan niet aanbeveling verdiende. Het zou te ver voeren, om de overwegingen der Commissie t.a.v. elke der behandelde kunststoffen hier weer te geven; daarvoor moeten wij verwijzen naar het verslag zelf. Wij moeten volstaan met enige algemene punten. Wij laten daartoe volgen een opgave van enige voorname oergrondstoffen:

Groep	Oergrondstof o.a. produceerbaar door
phenolkunststoffen	{ phenol cokes- en gasindustrie
	{ formaline stikstofindustrie
ureum- en melamine-kunststoffen	{ ureum stikstofindustrie
	{ melamine carbidindustrie
	{ formaline stikstofindustrie
polyvinylchloride	{ aethyleen { cokesindustrie
	{ chloor { petroleumindustrie
	of { acetyleen carbidindustrie
polystyreen	{ aethyleen { cokesindustrie
	{ benzol { petroleumindustrie
cellulose-acetaat	{ spec. kwal. { import
	{ cellulose { import
	{ azijnzuur-anhydride { carbidindustrie
acrylaten	{ aceton petroleumindustrie
	{ blauwzuur cyanidenindustrie
caseïne	ondermelk zuivelindustrie

Wat de huidige situatie in Nederland betreft, merkt de Kunststoffencommissie het navolgende op:

1e. met uitzondering van de cellulosederivaten ligt de productie van de voornaamste oergrondstoffen wel binnen het bereik van enige belangrijke in Nederland bestaande industrieën, al worden zij nu nog niet alle of althans nog niet alle in voldoende mate geproduceerd;

2e. aan eigenlijke grondstoffen en mengsels vindt reeds een belangrijke productie van de meest gebruikelijke thermohardende kunststof, het phenol-formaldehyde-kunstsharspoeder (bakeliet) plaats. Na enige geprojecteerde uitbreidingen kan aan de Nederlandse behoefte worden voldaan.

Een fabriek voor de zeer belangrijke kunststof polyvinylchloride is in aanbouw en zal binnen afzienbare tijd met de productie beginnen.

Kunsthorn, waarvoor de lebcaseïne uit de ondermelk de voornaamste grondstof vormt, wordt in Nederland sedert vele jaren in ruime mate vervaardigd.

Evenzo is in Nederland een behoorlijke laksharsenindustrie gevestigd;

3e. voor de vormgevende bewerking heeft zich in de loop der jaren in ons land een groep van behoorlijk vakkundige ondernemingen (voornamelijk kunstsharsperserijen) ontwikkeld.

Sedert de bevrijding heeft zich ook voor de verwerking van thermoplastische stoffen (bijv. polystyreen, cellulose-acetaat) door middel van het spuitgietprocédé een voorlopig voldoende capaciteit in Nederland gevestigd, terwijl ook de verwerking volgens het extrusiebeginsel en volgens

het kalendersysteem plaatsvindt en nog uitgebreid wordt; 4e. het monteren van de kunststofartikelen (voorzover nodig) geschiedt in de vormgevende bedrijven zelf of in de apparatenfabrieken.

In verband met de in Nederland heersende situatie behandelt het verslag voor een aantal grondstoffen en kunststoffen de vraag, of het aanbeveling verdient, de productie of verwerking daarvan in Nederland op te zetten of uit te breiden. Een algemeen oordeel, hetwelk zou kunnen gelden over de gehele lijn, kon daarbij niet gegeven worden. Het ligt buiten het bestek van dit artikel, om ten aanzien van de afzonderlijke stoffen de mening der Kunststoffencommissie weer te geven, zodat wij voor bijzonderheden wederom naar het verslag zelf moeten verwijzen.

Aan het slot van haar verslag knoopt de Kunststoffencommissie nog enige beschouwingen vast over research en samenwerking in de kunststoffenindustrie. Zij toont zich daarbij een voorstandster van het oprichten van een centraal kunststoffeninstituut, gelijk dit sedert geruime tijd is verwezenlijkt in het Kunststoffeninstituut TNO te Delft, hetwelk vooral op het gebied van de verwerking en van de toepassing van kunststoffen de nodige voorlichting aan de industrie zal moeten geven.

Wat de samenwerking in de Nederlandse kunststoffenindustrie betreft, spreekt de Commissie als haar oordeel uit, dat een behoorlijke samenwerking de positie der Nederlandse kunststoffenindustrie zeer zou kunnen verstevigen, vooral ook internationaal. Omtrent de vorm, de graad en de intensiteit dier samenwerking liepen de meningen echter zeer uiteen en tot een vast omlijnd schema kon de Commissie niet komen. Dit is begrijpelijk. Het punt is moeilijk en voor een ernstige behandeling daarvan was in de Commissie, gelijk zij zelf erkende, het commerciële element niet voldoende vertegenwoordigd.

Het zal duidelijk zijn, dat wij in bovenstaande korte schets slechts in zeer grove trekken een overzicht hebben kunnen geven over het ruim 80 bladzijden grote verslag der Kunststoffencommissie, in welk verslag over verschillende onderwerpen gedetailleerde prae-adviezen zijn opgenomen. Het rapport pretendeert niet volledig te zijn en mag niet beschouwd worden als een soort handboek over kunststoffen. Het wil slechts de voornaamste richtlijnen aangeven voor de industrialisatie op kunststoffen gebied in ons land. Wanneer men bedenkt, dat de Kunststoffencommissie haar studie verrichtte in een tijd, waarin nog slechts spaarzaam de Amerikaanse literatuur over kunststoffen binnenkwam en de Commissie slechts onvoldoende cijfermateriaal ter beschikking stond, dan strekt het tot voldoening, te constateren dat thans, 2 jaar later, nu wij in ruimere mate hebben kunnen kennis nemen van vele gedetailleerde gegevens over de kunststoffenindustrie in de Verenigde Staten, Engeland, enz. en dus eigenlijk een meer gefundeerd oordeel mogelijk zou zijn, praktisch geen wijziging behoeft te worden aangebracht in de conclusies, waartoe de Kunststoffencommissie blijkens haar verslag is gekomen.

's-Gravenhage.

Mr E. J. HAMERS.

DE WERELDPOSITIE VAN SUIKER (I).

Het is geruime tijd geleden, dat in dit tijdschrift¹⁾ de wereldpositie van suiker in oenschouw werd genomen. Het verlangen der redactie, deze positie in verband met de situatie van het huidige ogenblik aan een nieuwe beschouwing te onderwerpen, is dan ook begrijpelijk. Getracht wordt in het hiervolgende aan die wens te voldoen.

Het aangehaalde overzicht in de jaargang 1946 besloot met een citaat uit een verklaring, destijds afgelegd door de Engelse Minister voor de Levensmiddelenvoorziening, Strachey, „that sugar is no longer a head-ache”. Achteraf bleek ook hier te vroeg te zijn gejuicht. Dezelfde bewinds-

¹⁾ Zie „E.-S.B.” van 18 December 1946, blz. 852.

man zag zich genoopt een jaar later het suikerrantsoen voor de Engelse bevolking van 10 op 8 ounces per week terug te brengen (283 gr. tot 227 gr.).

Vóór de oorlog moest in Engeland 77 pCt der normale suikerbehoefte, à 2,2 miljoen ton, door invoer worden bevredigd. Het is gedurende de oorlogsjaren gelukt de binnenlandse suikerproductie met 37 pCt op te voeren.

De Britse beetwortelsuikercultuur is van nog betrekkelijk jonge datum. De eerste suikerfabriek in Groot-Brittannië werd in 1912 te Cantley (Norfolk) door Nederlanders opgericht. Eerst na de eerste wereldoorlog, toen Engeland aan den lijve ervaren had wat het gemis van een eigen suikerindustrie in oorlogstijd betekent, verzezen in snel tempo verscheidene suikerfabrieken (in totaal 18), die, mede als gevolg van de krachtige invloed, die de Engelse Regering op de jonge industrie uitoefent, onderling nauw verenigd zijn in de „British Sugar Corporation”. Van dit machtige lichaam was tot voor enkele maanden een Nederlander de voornaamste technische leider.

Het voor suiker in Engeland sterk protectionistische systeem verschaft de dominions een aanzienlijke voor-sprong. Ondanks deze en andere aanmoedigingen neemt de aanvoer vanuit de Dominions echter niet toe, doch is zelfs achteruitgaande. Australië, dat o.a. met groot gebrek aan werkkrachten sukkelde en thans tot overmaat van ramp tot de 40-urige werkweek is overgegaan, levert aan het Moederland minder dan voorheen. Ook Zuid-Afrika kan veel minder exporteren dan normaal, nu daar de industriële nijverheid sterk toeneemt, hetgeen steeds gepaard gaat met een verhoogde suikerconsumptie bij de bevolking. Zuid-Afrika (Natal) leverde in 1947 dan ook geen suiker aan het Britse koninkrijk. Dit importeerde uit de overige koloniale gebieden en dominions in 1947 381.000 ton suiker. Voorts uit vreemde landen 1.495.000 ton, waarvan 1.134.000 ton uit Cuba. De totale Britse suikerimport bedroeg in 1947 1.876.000 ton. De binnenlandse consumptie is thans 1.352.000 ton suiker. Engeland exporteert jaarlijks een paar honderdduizend ton geraffineerde suiker. De raffinaderij is er sterk beschermd en daarom lucratief. De grootste raffinaderij, Tate en Lyle, te Londen, keerde in 1947 13 pCt dividend uit.

Engeland moet dus voor een belangrijk deel in zijn suikerbehoefte voorzien door aankoop in vreemde landen en deze is als regel slechts mogelijk tegen betaling in dollars, die ook in het Verenigd Koninkrijk in afnemende mate ter beschikking staan.

Hiermede is meteen de vinger gelegd op de wond, die in vele landen thans schrijnende is.

Ondanks de toenemende wereldproductie van suiker is men niet in staat de behoefte door aankoop te dekken, omdat de ruilmiddelen in onvoldoende mate aanwezig zijn.

Ten aanzien van de wereldproductie zelf staan vele, doch uiteenlopende cijfers ter beschikking. De F.A.O. (Food and Agricultural Organization) becijferde de totale wereldsuikerproductie vóór de oorlog (riet- en bietsuiker tezamen) op 31.334 miljoen metrieke tons. Het Departement van Landbouw der Verenigde Staten neemt aan, dat de gemiddelde productie 1935—'39 34.710 miljoen short tons heeft bedragen en die in 1947 (voorlopige cijfers) 34.147 miljoen short tons. Het Engelse tijdschrift „The Economist” stelt het gemiddelde voor 1934—'38 op 24.384 miljoen ton en dat voor 1947 op 25.600 miljoen ton (aflevering Juni 1948, blz. 1026).

De Duitse statisticus Licht neemt als wereldsuikerproductie voor 1938—'39 28,6 miljoen metrieke tons ruwwaarde aan; hij taxeert de productie van 1947/48 op 27,5 miljoen metrieke tons. De bekende Engelse suikerfirma Willett & Gray berekende de vóóroorlogse productie op 28.647 miljoen long tons, terwijl het onlangs verschenen statistisch zakboekje²⁾ van de Internationale Suikerraad

²⁾ Uitgave van de International Sugar Council, 11 Waterloo Place, London S.W.1, alwaar exemplaren tegen overmaking van 5 sh. te verkrijgen zijn.

als wereldtotaal voor het jaar 1938/'39 een bedrag van 27.186 miljoen metrieke tons suiker, ruwwaarde, aangeeft. De Londense firma Czarnikow Ltd. schatte de wereldsuikerproductie voor 1937/'38 op 29.081 miljoen bruto ton en die voor 1947/'48 op 27.477 mln ton.

Kennelijk zijn de Amerikaanse cijfers, hoewel in short-tons uitgedrukt, te hoog. Dit vormt een reden om bij onze beschouwing gebruik te maken van de cijfers van Willett & Gray. Daaruit blijkt, dat de totale wereldsuikerproductie na 1938/'39 het volgende verloop heeft gehad:

Wereldproductie van suiker.

In duizenden long tons.

1938/39	1939/40	1940/41	1941/42	1942/43
28.647	30.924	30.038	28.411	26.666
1943/44	1944/45	1945/46	1946/47	1947/48
27.001	22.407	22.432	28.498	29.743

De cijfers voor 1947/'48 zijn schattingen. Laat men deze buiten beschouwing, dan blijkt, dat door de voorlaatste campagne de vóóroorlogse productie nagenoeg was bereikt. De recente statistiek van de Internationale Suikerraad in het genoemde zakboekje is hiermede niet in overeenstemming. Deze taxeert de productie over 1946/'47 op 24.605 miljoen tons, tegen 19.934 miljoen tons in 1945/'46 en 27.186 miljoen tons in 1938/'39.

Inmiddels staat wel vast, dat de suikerproductie de laatste tijd belangrijk is toegenomen, hoewel niet overal. De verschillende productiegebieden geven dan ook onderling grote veranderingen te zien, waartoe de suikerpositie in de vijf werelddelen achtereenvolgens in beknopte beschouwing wordt genomen.

Europa.

De suikerbehoefte van Europa bedroeg vlak voor de oorlog 11 à 12 miljoen ton, waarvan 8—9 miljoen ton kon worden gedekt uit eigen productie.

Deze bedroeg in de achterliggende jaren:

Suikerproductie in Europa.

In duizenden long tons.

	1938/39	1939/40	1940/41	1941/42	1942/43
Spanje rietsuiker	15	13	9	7	10
Europa bietsuiker	8.585	9.931	9.035	7.739	7.375
Totaal suiker	8.600	9.944	9.044	7.746	7.385
	1943/44	1944/45	1945/46	1946/47	1947/48
Spanje rietsuiker	10	9	12	10	10
Europa bietsuiker	7.103	4.578	4.826	7.611	8.096
Totaal suiker	7.113	4.587	4.838	7.621	8.106

Uit dit overzicht blijkt, dat Europa dit jaar ongeveer tot de vóóroorlogse productie is teruggekeerd. Dit resultaat valt hoofdzakelijk toe te schrijven aan de sterk toegenomen productie in Rusland. Verder zijn in productie slechts toegenomen: Engeland met 125.000 ton vergeleken met vóór de oorlog, Turkije met 50.000 ton en Zwitserland met 10.000 ton suiker.

De vóór-oorlogse suikerproductie zal weldra bereikt worden (of reeds zijn) in: België, Nederland, Zweden, Denemarken, Finland, Ierland, Spanje en Yoegoslavië.

Minder dan voor de oorlog produceren:

Duitsland	1.200.000 ton minder
Frankrijk	300.000 " "
Tsjechoslowakije	275.000 " "
Oostenrijk	120.000 " "
Italië	100.000 " "
Roemenië	70.000 " "
Polen	50.000 " "
Hongarije	50.000 " "
Boelgarije	10.000 " "
Totaal	2.175.000 ton minder dan vóór de oorlog

Onder de landen, die ongeveer hun oude productie bereikt hebben, zijn er verscheidene (w.o. Nederland), die niet autark zijn op suikergebied en dus nog moeten importeren. Het wordt dan begrijpelijk, dat alleen reeds

de 16 Marshall-landen een totale suikerimport hebben aangevraagd van:

1947/48	2.345	} in duizenden tonnen
1948/49	3.214	
1949/50	3.406	
1950/51	3.540	

De Europese landen, die volledig van suikerimport afhankelijk zijn, daar zij niet over een eigen suikercultuur beschikken, zijn: Albanië (behoefte 3.000 ton), Estland (15.000 ton), Griekenland (60.000 ton), Luxemburg (7.500 ton), Noorwegen (80.000 ton) en Portugal (80.000 ton).

Griekenland tracht thans de sinds lang verdwenen suikercultuur te herstellen, met als einddoel 70 à 90.000 ton suiker op eigen bodem te kunnen voortbrengen. Gezien de toestand in dit gistende land (120.000 boerderijen zijn in de oorlog verwoest, waardoor ten plattelande een nijpend gebrek aan woonruimte is ontstaan, terwijl groot tekort heerst aan werkkrachten — die voor een belangrijk deel bij het bendewezen zijn betrokken of tot de bestrijding daarvan zijn opgeroepen — en aan materiaal, waardoor alle vernieuwing wordt belemmerd) zullen jaren nodig zijn om het herstelprogramma in vervulling te doen gaan.

Griekenland behoort tot die landen, die vóór de oorlog een grote hoeveelheid Java-suiker plachten te betrekken.

Ten aanzien van elk land vallen beschouwingen te leveren. Wij kunnen ons in dit overzicht slechts tot de hoofdpunten bepalen.

De productie in *Rusland* is moeilijk taxeerbaar en wordt door statistici uiteenlopend gewaardeerd. Het Russische persbureau Tass deelde mede, dat de laatste oogst 2½ maal zoveel suiker heeft opgeleverd als vóór de oorlog, toen de productie 1½ miljoen ton bedroeg. Dit zou dus neerkomen op een productie van 3,75 miljoen ton. De taxatie der bekende suikerstatistiek variëren tussen 2 en 3½ miljoen ton. Het Amerikaanse Ministerie van Landbouw neemt aan, dat de productie van alle Sovjetrepublieken tezamen aan beetwortelsuiker in 1947 niet meer dan 2,05 miljoen short ton zal hebben bedragen, tegen 1,5 miljoen ton in 1930/31 en 2,8 miljoen ton als jaargemiddelde in 1935/39.

Dat Rusland zijn suikerproductie echter krachtig opvoert, valt uit allerlei berichten op te maken. Weliswaar is de industrie in de Oekraïne, die vóór de oorlog voor ¼ in de behoefte voorzag, deerlijk uit de strijd gekomen, doch men streeft energiek naar herstel. Ook in andere delen van het uitgestrekte Russische rijk is de suikerindustrie met kracht ter hand genomen, nl. in Armenië en het Zuidelijk Aziatisch gebied (Kazagstan, Kirgizia, enz.).

Op 10 Maart jl. berichtte Tass, dat de beetworteluitzaai 19 pCt meer bedroeg dan het vorig jaar, toen het areaal 1,85 miljoen ha had bedragen. Men zou aldus dit jaar komen op 2,2 miljoen ha. Een suikeropbrengst van ca 2 miljoen ton, waarvan de Amerikaanse statistiek uitgaat, zou wijzen op een uitzonderlijk lage opbrengst van 1 ton suiker per ha, een rendement, dat overeenkomt met dat van achterlijke Balkanlanden.

Opmerkelijk is, dat Rusland zich niet tevreden stelt met de in elk geval sterk toegenomen productie, doch bovendien het vorig jaar uit Polen ruim 74.000 ton en uit Tsjechoslowakije 33.000 ton suiker betrok. Hieruit valt af te leiden, dat of de Russische berichten omtrent de sterke toeneming der productie overdreven zijn, dan wel dat zij een andere bestemming heeft dan de directe consumptie. Slechts minimale hoeveelheden Russische suiker komen op buitenlandse markten als Singapore. Het vorig jaar heeft Rusland zijn lidmaatschap der Suikerconventie van Londen - 1937 opgezegd.

Duitsland was vóór de oorlog de grootste beetwortel-suikerproducent ter wereld. 1/3 der Europese beetsuiker-

productie kwam hier tot stand. De bordjes zijn echter geheel verhangen. De belangrijkste suikergebieden: Silezië en Oost-Pruisen zijn in andere handen overgegaan. Tien-duizenden grondbezitters hebben echter naar West-Duitsland de wijk genomen, waar zij trachten nieuwe terreinen in cultuur te brengen. Het onder dak brengen van deze miljoenen vluchtelingen levert grote moeilijkheden op, hetgeen de arbeidsproductiviteit ongunstig beïnvloedt (het bietenrendement per ha bedroeg in Duitsland voor de oorlog 34,5 ton, thans 19,8). Ook worstelt men met een groot tekort aan meststoffen.

Het bietenareaal in de drie Westelijke zônes bedraagt thans 146.000 ha, tegen 117.000 ha in 1937/38 in die gebieden; het beetwortelareaal voor geheel Duitsland bedraagt thans 350.000 ha, tegen 1.925.000 ha vóór de oorlog. Licht schat de suikerproductie van de laatste oogst voor geheel Duitsland op 800.000 ton, waarvan 375.000 ton wordt verkregen in de Russische zône, 325.000 in de Britse, 80.000 in de Amerikaanse en 20.000 in de Franse zône.

Czarnikow verwacht voor 1948/49 een suikeropbrengst voor geheel Duitsland van 1,8 miljoen ton, welke taxatie blijk geeft van zeer optimistische verwachtingen. Men concentreert zijn belangstelling juist op de teelt van aardappelen, die door premiën wordt aangemoedigd.

Frankrijk neemt thans, naar het beetwortelareaal, de derde plaats in Europa in met 230.000 ha in 1947 en minstens 250.000 ha voor het lopende jaar.

Indien het mogelijk blijkt het landbouwreorganisatieplan-Monnet uit te voeren, zou het bietenareaal weldra met meer dan het dubbele worden uitgebreid.

De bietenopbrengst was laatstelijk 6 miljoen ton en de opbrengst aan suiker 700.000 ton plus 1,6 miljoen hl alcohol.

De Franse suikerindustrie moet ook voorzien in de behoefte van Algiers, Tunis en Frans-Marokko.

De rantsoenering kan met moeite worden gehandhaafd. Het rantsoen werd dan ook in April jl. van 750 gram tot 500 gram per hoofd per maand verlaagd. Vóór de oorlog werd de suikerbehoefte in Frankrijk à 1 miljoen ton voor 85 pCt uit import gedekt; 15 pCt kwam uit de Franse koloniën. De oorlogstoestand heeft op de gehele binnenlandse cultuur een hoogst ongunstige invloed uitgeoefend. Men beproeft thans door het toekennen volgens een degressieve schaal van zeer hoge suikerpremies (1½ kg suiker per ton geleverde beetwortelen voor de eerste 100 ton bieten) de suikercultuur nieuw leven in te blazen. Bovendien zal de teler 4 kg suiker ontvangen per ha, met beetwortelen bezaaid. In deze premies zullen echter de vaste arbeiders moeten delen tot een maximum van 12 kg per man.

Het grootgrondbezit had in Polen vóór de oorlog de leiding der suikerbietencultuur. Sindsdien heeft een ingrijpende landsverdeling plaats gehad, die de stand der grootgrondbezitters heeft doen verdwijnen³⁾. Dat dit de suikeropbrengst ten goede is gekomen, kan echter moeilijk worden beweerd. De bietenopbrengst bedraagt in Polen 14 ton per ha. Langzamerhand treedt echter verbetering in. Het beetwortelareaal bedroeg het vorig jaar in Polen 210.000 ha, zijnde ca 40.000 meer dan in 1946. De suikeropbrengst ad 486.000 ton heeft de verwachtingen met ongeveer 10 pCt overtroffen. De binnenlandse consumptie bedraagt thans 12 pCt meer dan vóór de oorlog en wel 14½ kg per hoofd per jaar, in totaal 350.000 ton. Voor het lopende jaar wordt op een suikeropbrengst van 600.000 ton gehoopt (Czarnikow verwacht zelfs 800.000 ton), waardoor een belangrijke export mogelijk wordt. Het vorig jaar exporteerde Polen ca 125.000 ton, voorna-

melijk naar de Sovjet-Unie, Noorwegen en de Balkan Staten.

De Poolse boeren ontvingen voor de geleverde bieten over de laatste campagne 552,10 Zloty per 100 kg (= f 36,43 per 1.000 kg).

In Tsjechoslowakije zijn de suikercultuur en -industrie van zeer grote betekenis. Men ontmoet er ca 120 suikervabrikanten, waarvan die in Moravië sterk van het oorlogsgeweld hebben te lijden gehad.

De suikeropbrengst bewoog zich normaal tussen de 600.000 en 800.000 ton 's jaars, waarvan 30 à 45 pCt placht te worden geëxporteerd.

Als gevolg van de weersgesteldheid van het vorige jaar leverde de oogst 1947/48 slechts 370.000 ton suiker op, onvoldoende om in de binnenlandse behoefte van 400 à 450.000 ton te voorzien. Daar export onmisbaar is, werd het rantsoen van 1.500 gram per persoon per maand tot 1.200 gram verlaagd.

In 1946/47 exporteerde Tsjechoslowakije 193.000 ton suiker, waarvan

- 60.000 ton naar Zwitserland,
- 33.000 ton naar de Sovjet-Unie,
- 27.000 ton naar Oostenrijk,
- 16.000 ton naar Noorwegen en
- 11.000 ton naar Hongarije.

Het suikerareaal wordt voor 1948 begroot op 186.000 ha voor de drie landen (Bohemen 88.000 ha, Moravië 58.000 ha en Slowakije 40.000 ha), zijnde 10 pCt meer dan het vorig jaar werd beteeld. Men hoopt, dat de campagne 1948/49 tot een export van 180.000 à 200.000 ton suiker in staat stelt.

Al spoedig na de bevrijding en dus vóór de invoering van het huidige bewind was door Tsjechoslowakije reeds tot nationalisatie van de suikerindustrie overgegaan, die nu op sterk coöperatieve leest is geschoeid.

De suikersituatie van Engeland is reeds bij de aanvang dezer beschouwing besproken. Ter aanvulling van het reeds medegedeelde moge nog worden opgemerkt, dat volgens verklaring van de Minister van Voedselvoorziening alleen de steun op in het binnenland verbruikte suiker (domestic sugar) 1.9 d. per lb. bedraagt; hetgeen deschatkist in de 12 maanden, op 31 Maart jl. verlopen, op £ 29.800.000 kwam te staan. Teneinde deze hoge uitgave te doen verdwijnen, zou de kostprijs van het tegenwoordige rantsoen ad 8 ounces met 0,95 d. verhoogd moeten worden.

Het suikerverbruik in Ierland, hetwelk ongeveer 110.000 ton 's jaars bedraagt, kan voor 2/3 uit eigen productie worden gedekt.

In Ierland ontmoet men een overeenkomstige toestand als in ons land. De suikerprijs is er nl. lager dan de wereldprijs en bedraagt voor de consument 4 d. per lb., hetgeen neerkomt op 39 cent per kg. Dit wordt mogelijk gemaakt door de belangrijke subsidie uit de staatskas van meer dan £ 1 miljoen 's jaars en een sterk verhoogde leveringsprijs voor de industrie, die bijna het dubbele, nl. 7½ d. per lb. moet betalen. Hieruit vloeit weer een hoge prijs voor jams, suikerwerken, enz., voort. Deze situatie heeft het vorig jaar medegebracht, dat Nederlandse jam op de Ierse markt kon verschijnen. Na korte tijd echter werden de importvergunningen niet langer door de Ierse Regering verleend. De suikerdistributie is er onlangs opgeheven.

Het overzicht van de Europese suikerpositie zal in een volgend artikel worden afgesloten; daarbij zal o.a. in ruime mate aandacht worden geschonken aan de situatie in Nederland en België⁴⁾.

's-Gravenhage.

Th. C. GEUDEKER.

³⁾ Deze communistische maatregel was door de Geallieerden in 1945 reeds overeengekomen. Zij wordt dan ook allengs in West-Duitsland doorgevoerd, doch het woninggebrek doet het tempo der uitvoeringsmaatregelen vertragen.

⁴⁾ In volgende beschouwingen wordt een beeld gegeven van de suikerpositie in Amerika, Azië, Afrika en Australië, waarna het overzicht van de wereldsuikerpositie in een afsluitend overzicht zal worden samengevat.

BOEKBESPREKING.

Weerspiegelde Gedachten, Opstellen, aangeboden aan Prof. Dr. N. J. Polak bij zijn vijftienvigjarig ambtsjubileum als hoogleraar aan de Nederlandsche Economische Hoogeschool 1922—17 Januari 1947. De Erven F. Bohn N.V., Haarlem 1948, 232 blz.

„*Dezêr Dagen was het vijftienvig jaar geleden*” — aldus heette het in „*E.-S.B.*” van 22 Januari 1947 — „dat Dr. N. J. Polak het hoogleraarsambt in de bedrijfshuishoudkunde te Rotterdam aanvaardde. Dat dit niet identiek is met een vijftienvigjarige concentratie op de bedrijfshuishoudkunde puur, de lezers van dit blad, waarvan hij mede-oprichter was, weten het”. De met een betreurenswaardige vertraging eerst in het tweede kwartaal van dit jaar in de handel verschenen bundel opstellen van „oud-collega's en oud-leerlingen”, welke de jubilaris bij de herdenking op 17 Januari 1947 van diens ambtsaanvaarding werd aangeboden, bevestigt nogmaals de zojuist geciteerde bewering. De niet minder dan 36 daarin opgenomen artikelen immers. — waaraan door het organiserende comité onder voorzitterschap van wijlen Dr. Huysmans de eis was gesteld, dat daarin één der aan Z.H.Gel. ontleende gedachtengangen aan de eigen ervaring van de schrijver zou worden getoetst — bestrijken vele terreinen. Niettemin is de voor dit geschrift gekozen titel op haar plaats, niet alleen omdat de behandelingswijze — men zou kunnen zeggen: het gebezigde instrument — in de meerderheid der gevallen, zij het uiteraard hier meer daar minder, aan het gestelde vereiste voldoet, doch evenzeer omdat dit instrument werd aangewend op werkstukken, waarvoor ook de „meester” vaak een onmiskenbare voorliefde toonde. Naast een drietal zuivere gedenkschriften (van wijlen Huysmans, Houwink en Brands) bevat de bundel in hoofdzaak beschouwingen op het terrein van bedrijfshuishoudkunde, accountancy, economische politiek, theoretische economie, geld-, crediet- en bankwezen, belastingpolitiek en beurswezen. Alle disciplines waaraan ook de vaardige pen van Polak zelve zowel in dit weekblad als elders in de loop der jaren vele waardevolle beschouwingen wijdde. Een aparte groep tenslotte wordt gevormd door enige artikelen van meer journalistieke aard. Vooropstellende de onmogelijkheid bij een dermate uitgebreid materiaal binnen het kader van een tijdschriftartikel gedetailleerd te treden in alle afzonderlijke artikelen, zij het de recensent vergund de zojuist gemaakte indeling bij deze bespreking aan te houden.

De Jubilaris.

De met een foto van de hoogleraar verluchte bundel wordt geopend met een weergave der van een grote waardering voor het levenswerk van Polak getuigende rede, waarmee de te vroeg ontslagen oud-leerling Dr. G. W. M. Huysmans 17 Januari 1947 als „de meest geëxponeerde” zijner epigonen de leermeester huldigde. W. Houwink maakt in een artikel „Prof. Dr. N. J. Polak en de Studenten” o.a. gewag van diens geheel eigen stijl van examineren, welke zeker velen nog fris in het geheugen zal liggen. Bijzonder boeiend is J. Brands' „Amsterdamsche school der bedrijfseconomie contra Rotterdamse school?”. Dit opstel van een auteur, die naast Polak zelf langzamerhand tot een vertrouwde figuur aan de Rotterdamse Hogeschool is geworden, wekt associaties aan Merijntje Gijzen, wiens oneindigheidsbesef werd gewekt bij de waarneming van een busje cacao, hetwelk op de wanden een verkleinde afbeelding van eigen uiterlijk vertoonde. Mag immers in zekere zin het verschijnen van deze bundel, waarvan Brands' artikel deel uitmaakt, niet reeds als een indicatie worden aangemerkt van de aanwezigheid van een band, die — hoewel niet zonder meer beantwoordend aan de door deze schrijver onmiskenbaar gelukkig geformuleerde criteria voor een „school” — getuigt van een verering van de leermeester niet alleen, doch van een soms treffende

uniformiteit in de wijze van benadering der problemen tevens? In een m.i. behalve in de eerste twee alinea's helder betoog analyseert schr. allereerst het begrip „school” om vervolgens aan te tonen, dat van een Amsterdamse school der bedrijfseconomie zeer zeker gesproken mag worden. De door schr. en passant geuite „verwondering” over de van Amsterdamse zijde Rotterdam in de schoenen geschoven scheiding tussen bedrijfs- en staathuishoudkunde (waarin Dr. Thierry hem in een ander artikel bijvalt) zal zeker veler reactie dekken. Recensent denkt in dit verband, om een simpel feit te noemen, terug aan de onmogelijkheid in eigen studie jaren examen af te leggen in de bedrijfsleer alvorens van voldoende bekwaamheid in de theoretische economie te hebben blijk gegeven. Met alle begrip voor de bezwaren verbonden aan een andere behandelingswijze moet men het betreuren, dat Brands in zijn beschouwing — welke tot de belangwekkendste van de bundel mag worden gerekend en mede daarom een uitvoeriger commentaar rechtvaardigt — zich onthoudt van een zelfs summier confrontatie der „stelsels”, onderscheidenlijk van Limperg en Polak. Gaarne wenst men zich dezelfde probleemstelling door even deskundige hand uitgewerkt in de ruimte niet van een essay doch van een proefschrift. Of daarbij zelfs het door deze auteur bij uitsluiting gebezigde karakterologische criterium wel tot een identieke conclusie zou leiden, staat m.i. nog allerm minst vast.

Bedrijfshuishoudkunde.

Prof. Dr. J. F. ten Doesschate schrijft over herwaardering van actiwa, Dr. O. ten Have onder de aardig gevonden titel „Au bonheur des dames” over omzetsstatistieken in de detailhandel, Khouw Bian Tie over markten in het handelsverkeer in Indonesië, op een wijze, welke een frappante illustratie geeft van Polaks „school”. Dr. J. A. Koert wijdt een zeer lezenswaardige, actuele en welgefundeerde beschouwing aan het onderwerp „De normale bedrijfsbezetting in verband met de Richtlijnen voor de Prijsvaststelling No. 1”. Interessant is zeer zeker ook de probleemstelling in het artikel „Nederland een distributiecentrum?” van de hand van Mr. Dr. F. J. Krop. De opzet maakt evenwel een min of meer onevenwichtige indruk, doordat de theoretische fundering wel wat lang uitviel en bovendien nog in bedenkelijke mate wordt gevormd door geïnsereerde beschouwingen van derden. Voorts springt in het oog, dat schr. meermalen verwijst naar „v. d. Kooy, proefschrift” zonder de titel van deze verdienstelijke dissertatie te noemen. Dr. F. L. van Muiswinkel stelt in een welgefundeerd betoog in het licht, dat het onverstandig ware bij de wederopbouw van Arnhem een nieuw marktterrein te projecteren in het bijzonder met het oog op het blijvend onderbrengen van de groentenmarkt in zijn oude vorm. Zonder aan de originaliteit van de auteur ook slechts in het minst afbreuk te doen mag op de beschouwing van A. J. W. Renaud over „Vervangingswaarde en afschrijving op machines” de kwalificatie „Weerspiegelde gedachten”, wel bij uitstek van toepassing worden genoemd. De oud-Rotterdammer waant zich hier op de kandidaatscolleges van Polak, zij het ook, dat de onderscheidene casus-posities een prijzenswaardige eigen vondst vormen. Belangrijk is met name de en passant gemaakte opmerking over concurrentieverhoudingen in verband met gedwongen dumping op de binnenlandse markt. Dr. H. Thierry verrijkt de literatuur met een streng wetenschappelijke analyse der opbrengst- en kostenwetten. Het trekt de aandacht, dat in dit hoofdzakelijk polemische artikel geen nadere toelichting wordt gegeven op de in de aanvang vrijwel terloops geponcerde stelling, dat hier méer een bedrijfsdan wel een algemeen-economisch onderwerp aan de orde is. In diens knappe betoog keert Thierry zich terloops tevens tegen de, naar het voorhands wil voorkomen, ook eerder reeds terecht aangevochten stelling van Prof. ten Doesschate, dat de winst als identiteitsprincipe in de

bedrijfseconomie zou hebben afgedaan. Dr. Th. L. M. Thurlings wijdt enige beschouwingen aan verscheidene aspecten van kerkelijke leningen, gezien vanuit het beleggersstandpunt. Men vraagt zich af, of niet in zoverre van een discongruentie in dit opstel mag worden gesproken, dat de als inleiding te beschouwen passages te lang zijn uitgevallen in verhouding tot het werkelijke commentaar. Overigens noemt schr. het door hem aangesneden vraagstuk terecht actueel in verband met de financieringsproblemen, waarvoor ook de kerkelijke overheden zich onder de huidige omstandigheden geplaatst zien. Dr. E. J. Tobi knoopt aan een in Kopenhagen tot stand gebrachte ordening van de melkdistributie enige beschouwingen vast over het vraagstuk der sanering van de kleinhandelsgeleding in het algemeen. Dr. A. J. Verhage geeft met zijn opstel over de na-oorlogse organisatie van de handel in luxe tuinbouwproducten er het zoveelste bewijs in deze bundel van, dat men, ook in wetenschappelijk opzicht, retourne à son premier amour. Bijzonder boeiend zijn schr.'s beschouwingen met betrekking tot de organisatie van de export en de commerciële propaganda. J.E. Vleeschhouwer sluit de reeks, van meer specifiek bedrijfs-huishoudkundige beschouwingen met een opstel over de positie van de wilde vaart.

Accountancy.

Prof. Dr. O. Bakker, „De Algemene Rekenkamer, een moderne opvatting van de uitvoering van haar taak”, stelt in hoofdzaak het verschil in het licht tussen rechtmatigheids- en doelmatigheidscontrole. Zelfbeperking t.a.v. eerstgenoemde is geboden. De taakopvatting beweegt zich steeds meer in de richting der efficiency-controle, een ontwikkeling, welke parallel loopt met die van het beroep van de accountant, die steeds meer mede tot economisch adviseur werd. Dr. Belle in zijn volgend artikel wekt de indruk in die richting verder te willen gaan, getuige zijn uitspraak, dat nog te weinig accountants bij de Algemene Rekenkamer zijn tewerk gesteld. Hierbedoelde opmerking vormt een onderdeel van een opstel „Accountant-Bedrijfseconoom”, waarin schr. zich tot taak stelt de houdbaarheid onder de sedert 1931 aanmerkelijk veranderde omstandigheden na te gaan van de bij zijn promotie geponeerde stelling „De accountant is qualitate qua expert op administratief gebied: zo hij zich buiten dat gebied beweegt, doet hij zulks niet in zijn kwaliteit van accountant”. Als basis voor dit betoog geeft schr. in enige forse lijnen een niettemin duidelijk beeld van de belangrijkste factoren, welke leidden tot de vestiging van het beroep van public accountant in de vorm waarin wij dit thans kennen, om vervolgens enige ontwikkelingstendenties in het accountantsberoep gedurende de laatste decennia aan te geven. Drs. M. F. J. Cool, die als secretaris van het comité van voorbereiding in de huldiging van Prof. Polak een belangrijk aandeel had, schrijft over de public accountant en overheidsingrijpen; Mr. B. Moret over de objectiviteit van de accountant. Het springt in het oog, dat de controleleer in deze bijdragenreeks wel bijzonder sterk vertegenwoordigd is, welk feit aan het artikel van Dr. J. G. Stridiron, „Enige Opmerkingen over de Interne Statistiek van Ondernemingen”, een bijzonder relief geeft. Zijn bijdrage werd ondanks de betrachte beknoptheid een lezenswaard overzicht van functie en middelen der interne statistiek. Schr., zelf met de practijk der door hem aangesneden problemen ten volle bekend, besluit met enige raadgevingen, van welke met name de opmerking, dat de bedrijfsstatisticus niet voor vakgenoot en leermeester, doch voor bedrijfsleiders analyseert, allermint een overbodigheid vormt.

Gaf de jubilaris meermalen blijkt ook van een levendige belangstelling voor vraagstukken op het terrein der *economische politiek*, ook in deze bundel ontbreken geen opstellen te dezer zake. Dr. H. J. Frietema geeft andermaal

blijk van een vaardige pen met een helder overzicht over „De Nederlandse Landbouw in de Branding”. Prof. Dr. J. Anton de Haas' „Recent Trends in American Foreign Trade Policy” doet de lezer zich realiseren hoe snel de verhoudingen zich tegenwoordig wel ontwikkelen: zeer vele zijner opmerkingen zijn tengevolge van het E.R.P. inmiddels reeds tot geschiedenis geworden. B. Pruyt, „Een Prijspolitieke Boemerang”, zal alleen reeds de instemming van menige lezer verwerven door zijn uitspraak; dat het het prijsniveau ten goede zou komen wanneer de prijsvorming schoonheidsfouten wilde accepteren ten bate van de prijscontrole.

Prof. Dr. M. H. Cobbenhagen vindt in een knap betoog over de positie der economie („Tussen natuur- en geesteswetenschappen”) gelegenheid gewag te maken van het voorname aandeel, hetwelk Polak had in de opbouw van het Nederlandse Economische Hoger Onderwijs. Prof. H. W. Lambers wekt bewondering door een in voortreffelijke stijl geschreven beschouwing over „Economische grondbegrippen en schone letteren”. Op dit essay mag zeker van toepassing worden geacht het citaat, waarmede het besluit: „Reading maketh a full man”. Dr. A. Houwink, „Nieuwe middelen van de geldpolitiek”, schrijft hoe het fundamentele middel der discontopolitiek aan betekenis heeft verloren. Herstel van het evenwicht in de betalingsbalans — voorheen via het internationale leenkapitaal — aangemoedigd door rentewinst, komt practisch niet meer voor. Wijziging van de valutapariteit, mogelijk geworden sedert het verlaten van de gouden standaard, kan in dit hiaat voorzien. Directe invloed op het prijsniveau, aldus Dr. Houwink (en velen zullen dit willen onderschrijven) heeft de rente in het algemeen feitelijk nimmer gehad, aangezien zij daarvoor een te gering deel van de kosten vormt. Toch blijkt Dr. Houwink tenslotte in de discontopolitiek ook voor de toekomst een belang van de wapen te zien om het binnenlands prijspeil te hanteren, waarmede hij, naar het wil voorkomen, zich weer schaaft in het kamp van hen, van wie hij zich aanvankelijk distancieerde. Prof. Mr. J. G. Koopmans „Rentevoet, Monetair evenwicht en Deblokking” gaat na, in hoeverre de middelen, welke de rentevoet omlaag brengen, in het kader der „cheap money policy” op zichzelf een versturende invloed kunnen hebben. Met name zal een dergelijke werking zich voordoen, indien de geldcreatie niet gecompenseerd wordt door een gelijktijdige hoarding van gelijke grootte. Het monetair evenwicht is dan verstoord; geldcreatie en deblokking kunnen te dien aanzien op één lijn gesteld worden. In het bijzonder zal gelet moeten worden op de factor besteding van desinvesteringsgelden, welke thans op de voorgrond treedt. Consumptie en investering zijn te dien aanzien gelijkwaardig uit het oogpunt van monetair evenwicht, doch ook herinvestering van in de oorlog vrijgekomen afschrijvingsgelden verstoort het evenwicht tussen geld- en goederenstroom. Prof. Mr. Dr. G. M. Verrijn Stuart, „Enkele Opmerkingen over de Omvang van het Bankcrediet in Nederland”, wijst erop, hoe op de banken in de naaste toekomst een belangrijke taak rust, nu de besparingen te enen male ontoereikend zijn om in de behoefte van het bedrijfsleven te voorzien. Schr. stelt enige problemen in het licht, welke daarbij zullen rijzen, meer in het bijzonder aandacht wijzend aan de verhouding tussen eigen middelen der banken tegenover credieten aan effectendebiteuren en bedrijfsleven.

Belastingpolitiek.

Dr. A. M. Lucas stelt, naar het wil voorkomen, het bezigen van het belastingstelsel voor sociaal-politieke doelstellingen te zeer als een moderniteit voor. De beschouwing van D. C. Renooy over de wijziging van de fiscale positie der naamloze vennootschappen sedert 1940 vormt eerder een stuk hedendaagse geschiedenis dan een weldoordachte analyse. Belangwekkend is het opgenomen staatie, weergevende de verdeling der passiva van 20 industriële onder-

nemingen, welke om fiscale redenen tot herkapitalisatie overgingen. Prof. Dr. B. Schendstok verrijkte onmiskenbaar de theorie met een helder betoog over het onderwerp „Herhaalde heffing en heffing met toerekening als algemeen vraagstuk”. Moge schr.'s verlangen naar een rijp proefschrift ter uitwerking zijner analyse spoedig in vervulling gaan.

Het Beurswezen — de jubilaris uit eigen loopbaan evenzeer bekend — is in de bundel vertegenwoordigd door een artikel van E. F. Philipp over de toekomst van de Amsterdamse Effectenbeurs.

Tot slot artikelen van J. A. N. v. d. Brandhof over „De steunverlening aan stilgelegde bedrijven”; A. Kraal over „Wachtgeldregelingen tijdens de oorlogsjaren”; W. Reyseger over „De taak en organisatie van de Raad voor het Rechtsherstel” en J. Willems over „Organisatie en Techniek der Research”.

Het geheel werd tot een boekwerk, dat getuigt van de vooraanstaande plaats van de jubilaris in de kringen der economische wetenschap hier te lande en dat om de inhoud van verscheidene der erin gebundelde opstellen een waardevolle aanwinst voor de literatuur vormt.

’s-Gravenhage.

C. A. A. VAN LUTTERVELT.

AANTEKENING.

DE LONDENSE MARKT VOOR SCHILDERIJEN.

Vóór de tweede wereldoorlog was Londen een belangrijke markt voor schilderijen en kunstvoorwerpen. Thans zijn de omgezette hoeveelheden sterk gedaald; de prijzen daarentegen zijn nog nooit zo hoog geweest. Gemiddeld liggen, aldus „The Financial Times” van 15 Juli jl., de prijzen van schilderijen van erkende meesters 100 pCt boven de vooroorlogse. Vóór de oorlog kon een goed olieverschilderij worden gekocht voor £ 800; nu bedraagt de prijs ongeveer £ 2.000. Het spreekt vanzelf, dat dit een uitermate ruwe schatting is, want de markt wordt voor een groot deel beheerst door smaak en mode. Toch treedt de laatste tijd een meer objectief element naar voren. Als gevolg van de vrees voor inflatie trachten thans velen in het bezit te komen van goede doeken, niet omdat deze door hen als kunstwerk worden gewaardeerd, dus omdat de schilderijen een hoge subjectieve gebruikswaarde hebben, maar omdat deze een goede belegging vormen.

Het is begrijpelijk, dat hierdoor de vraag naar schilderijen is toegenomen; anderzijds is het aanbod gedaald doordat zij, die in het bezit zijn van doeken, minder snel geneigd zijn, deze te verkopen. Een andere reden, waardoor het aanbod in Londen gering is, ligt in het feit, dat slechts weinig moderne Engelse schilders als goed worden erkend, terwijl de import van schilderijen wegens deviezenschaarste zeer moeilijk is. Hieruit moet dan ook worden verklaard, dat zulke hoge prijzen als £ 500 tot £ 700 voor werken van sommige Engelse moderneren worden betaald.

In 't algemeen zijn de prijzen van goedkopere stukken sterker gestegen dan die der duurere. Schilderijen boven de £ 10.000 zijn naar verhouding weinig in prijs veranderd. Een Rembrandt, die vóór de oorlog £ 40.000 zou opbrengen, zou thans misschien voor £ 50.000 à £ 60.000 worden verkocht. Dit geldt echter niet voor de Franse Impressionisten, wier stukken de laatste jaren zeer gewild zijn en eerst sinds een tiental jaren in de prijsklasse van £ 40.000 zijn gekomen, mede als gevolg van de grote vraag naar deze doeken van Amerikaanse zijde.

Een grote rol bij de prijsvorming wordt, zoals reeds opgemerkt, gespeeld door mode en smaak. Bloemstukken bijv., evenals werken van 18e eeuwse Venetiaanse meesters, zijn sterk in prijs gestegen. Ook de afmetingen van een doek spelen een rol. Het grote familieportret, dat vooral in de twintiger jaren bij de Amerikanen zeer gewild was

(uiting van een zeker snobisme) wordt nu, aldus het blad, weinig meer gevraagd als gevolg van het feit, dat de thans bewoonde huizen en kamers kleiner zijn dan vroeger. Om dezelfde reden is het aanbod hiervan toegenomen, omdat grote familieportretten, afkomstig uit huizen, die te groot zijn om als woonruimte te kunnen worden aangewend, moesten worden verkocht.

Merkwaardig is de invloed die de voorstelling van een doek op de prijs heeft. Vier familieportretten van Reynolds, die ongeveer van gelijke kunstwaarde waren, brachten na de oorlog de volgende prijzen op:

dochter	£ 780.-	moeder	£ 90.-
schoolzoon	£ 155.-	oude vader	£ 75.-

Vóór de oorlog zou, zo zegt „The Financial Times”, de dochter zeker voor minder, de oude vader zonder twijfel voor meer zijn verkocht.

De buitenlandse handel in schilderijen is in betekenis afgenomen. De Amerikanen vertonen op het ogenblik de neiging, liever stukken van minder goede kwaliteit te kopen in plaats van, de zeer hooggeprijsde eerste klas werken, behalve waar het de Impressionisten betreft; invoer van doeken in Engeland is slechts mogelijk op basis van wederkerigheid, zodat vraag en aanbod hoofdzakelijk tot het binnenland beperkt blijven.

INTERNATIONALE NOTITIES.

HAUSSE IN DE AMERIKAANSE BOUWNIJVERHEID.

De bouwnijverheid in de Verenigde Staten toont recordcijfers. Gedurende de eerste 5 maanden van 1948 bedroeg de waarde van begonnen nieuwe bouwwerken \$ 6,1 mld, d.i. 35 pCt meer dan in de overeenkomstige periode van 1947; voor de woningbouw bedraagt de stijging zelfs 62 pCt. Het aantal begonnen woningen bedroeg in dezelfde periode 356.000 stuks, d.i. 28 pCt meer dan het vorige jaar; verwacht wordt dat dit jaar het record van 1925 (937.000 stuks) zal worden overtroffen. In Mei jl. waren 2.064.000 personen in het bouwbedrijf werkzaam, d.i. 200.000 meer dan in Mei 1947. De prijzen van bouwmaterialen vertonen een voortdurende stijging; de groothandelsprijsindex lag medio Juni jl. 12 pCt hoger dan een jaar geleden. De lonen vertonen dezelfde beweging.

Het Juli-bulletin van „The National City Bank of New York” wijst erop, dat deze ontwikkeling, wat de woningbouw betreft, het gevolg is van een omvangrijke expansie der hypothecaire credietverlening, die een enorme potentiële vraag in een effectieve heeft omgezet. In 1946 en 1947 nam de totale hypothecaire credietverlening op woningen voor 1—4 gezinnen toe met ca \$ 10 mld of 50 pCt. Genoemde publicatie aarzelt niet, deze ontwikkeling een „textbook example of inflation” te noemen, waarvoor de Federale Regering, die de credietverlening door het scheppen van gunstige voorwaarden heeft aangemoedigd, in belangrijke mate verantwoordelijk is. Verdere expansie kan slechts leiden tot een achterblijven van het aanbod van arbeidskracht en materiaal bij de vraag, met als resultaat verdere stijging der bouwkosten. Reeds kan, wat de arbeidskrachten betreft, een zekere „over-employment” worden geconstateerd, die de arbeidsproductiviteit nadelig beïnvloedt (gebruik van minder geschoolde krachten, storingen in de materiaalvoer). Deze situatie is niet van gevaar ontbloot. „The building boom is a major factor in the general inflation”.

EEN VIJFJARENPLAN IN JAPAN.

In Japan werd in Mei jl. een ontwerp-vijfjarenplan gepubliceerd, opgesteld door het „Economic Rehabilitation Planning Committee” van de Japanse Regering en ten doel hebbend het economisch leven in 1952 op ongeveer het peil van 1930—1934 te brengen. Het ontwerp schat de Japanse bevolking in 1952 op 82,9 mln zielen. In dat jaar zal iedere Japanner per dag gemiddeld 2.111 calorieën

aan voedsel, en per jaar rond 7 lb aan textiel nodig hebben. Om daarin te kunnen voorzien, zal het reële nationale inkomen tot 121 pCt van het gemiddelde van 1930—1934 moeten stijgen. Een sterke toename der industriële exporten is nodig om voldoende voedselimport mogelijk te maken. Voor dit doel zal bijv. de steenkoolproductie in 1952 141 pCt van die in 1930—1934 moeten bedragen. Verwacht wordt dat de export grotendeels zal bestaan uit textielgoederen, machinerieën, chemische producten en aardewerk.

„The Times” van 24 dezer tekent hierbij aan, dat het welslagen van dit plan van twee voorwaarden afhangt, 1. het beschikbaar komen van voldoende buitenlandse kapitaal, 2. het economisch herstel in die Aziatische landen, die het natuurlijke Japanse afzetgebied vormen.

De behoefte aan buitenlands kapitaal ter verwezenlijking van het plan wordt geschat op \$ 1.630 mln, welke, naar de Japanners hopen, door de Amerikaanse Regering beschikbaar zullen worden gesteld. Inmiddels is er reeds door de auteurs van het plan op gewezen, dat zonder bestrijding van de thans heersende inflatie door de Japanse autoriteiten zelf de te verkrijgen dollars slechts zullen worden verspild.

De overtuiging, dat economisch herstel in de Japanse afzetgebieden onmisbaar is, sluit, aldus „The Times”, aan bij de behoefte aan een „Marshall-plan” voor Azië, welke reeds geruime tijd in China en de Philippijnen wordt gevoeld.

DE ARGENTIJNSE STAATSBEGROTING VOOR 1949.

Voor 1949 juli j. heeft de Argentijnse Regering de begroting voor 1949 ingediend. Op de *gewone* dienst zijn dekomsten en uitgaven met elkaar in evenwicht; zij belopen elk 3,86 mld pesos. Voor de *buitengewone* dienst ligt het begrote bedrag ad 710 mln pesos lager dan in vorige jaren het geval was. Interessant is, dat de Regering voor deze vermindering als motivering geeft, dat de Staat in 1949 voor de financiering van het vijfjarenplan wellicht een beroep zal moeten doen op de kapitaalmarkt, welke derhalve voorshands niet mag worden overbelast. De „Neue Zürcher Zeitung” van 15 dezer tekent hierbij aan, dat tot nu toe niet anders bekend was dan dat het vijfjarenplan uit de inkomsten uit de door de Staat gemonopoliseerde graanhandel kon worden gefinancierd; men schijnt van officiële zijde dus rekening te houden met een geleidelijk teruglopen dezer inkomsten.

Naast de gewone en de buitengewone dienst is afzonderlijk opgenomen de huishouding der zgn. „autonome bedrijven”. Hiertoe behoren de staatspoorwegen (w.o. thans ook de van Engeland overgenomen spoorwegen), de staatsolie-industrie, de staatshandelsvloot e.d. Het budget van deze autonome organen beloopt in totaal 4,03 mld pesos. In totaal omvat de begroting dus $3,86 + 0,71 + 4,03 = 8,6$ mld pesos.

De militaire uitgaven verschijnen op de gewone dienst voor een bedrag van 1,02 mld pesos (26,4 pCt). Op de buitengewone dienst is 3,55 mld pesos (50 pCt) voor militaire doeleinden bestemd (310 mld pesos voor militaire bouwen en aanlegwerken, 45 mld pesos voor militaire pensioenen).

Onder de inkomsten op de gewone dienst zijn de rechten op in- en uitvoer opgenomen voor 600 mln pesos (15,5 pCt), de inkomstenbelasting voor 912 mln pesos (23,6 pCt). De Regering behoudt het recht om over het Fonds van Algemene winsten te beschikken, voor staatsuitgaven van algemene aard, tot een bedrag van 620 mln pesos.

ONTVANGEN BOEKEN EN BROCHURES.

BOEKEN.

De bedrijfsvergelijking in de landbouw door Dr A. Vondeling. H. Veenman & Zonen, Wageningen 1948, 180 blz., ing. f 5.90, geb. f 7.40.

Het bevolkingsvraagstuk door Prof. Dr H. W. Methorst, Prof. Dr M. J. Sirks. Van eigen erf no. 3. Een serie monografieën ter verdieping van de kennis van eigen land en volk. Scheltema's Boekhandel en Uitgevers Mij N.V., Holkema's 1948, 230 blz., geb. f 5.75.

Teoretiese Grondslae van die Geldwese door Prof. Dr H. W. J. Wijnholds, J. L. van Schaik, Bpk., Pretoria 1948, 218 blz., geb.

Budgetering en standaardkosten door C. Scholma. De moderne Onderneming; Bedrijfseconomische vakstudies. Serie-uitgaf o.l.v. Drs M. J. v. d. Ploeg. N. Samsom N.V., Alphen a. d. Rijn 1948, 178 blz., f 8.75 geb., voor intekenaren op de gehele serie f 7.75.

Wareness en technologië door Dr J. F. van Oss. Deel I, 5e druk. Elsevier Publishing Company, Amsterdam 1948, 736 blz., geb. f 24.—

Korte Geschiedenis der Heineken's Bierbrouwerij Maatschappij N.V. 1873—1948. R'dam 1948, 429 blz., geb.

Spaarbank voor de stad Amsterdam, 1848—1948. A'dam 1948, 129 blz., + 20 bijlagen, geb.

The Economics of Welfare door A. C. Pigou, M.A., Macmillan & Co. Ltd., London 1946, 4e druk, 837 blz.

BROCHURES.

Psychologische achtergronden. Geschriften van het Amsterdams Psychotechnisch laboratorium. No. 1 en 2 introductienummer. Prijs per jaargang van 6 nummers f 4.75. J. B. Wolters' Uitgeversmij N.V., Groningen 1948, 36 blz.

Dortmunder Schriften zur Sozialforschung, herausgegeben von der Sozialforschungsstelle an der Universität Münster zu Dortmund, 1947.

Heft I. Lohn und Lebenshaltungskosten, Dr Marga Rohlfing, 55 blz.

Heft II. Sozialaufbau und regionale Wirtschaftsplanung, Prof. Dr Karl Schiller, 17 blz.

Heft III. Marktpaltung und Kromphandlung in der Volkswirtschaft, Dr Wilhelm Kromphardt, 18 blz.

Heft IV. Ernährung - Gesundheit - Leistung, Obermedizinalrat Dr Olivier, Prof. Dr med. Otto Graf, 43 blz.

Heft VI. Wirtschaftliche Vernunft und wirtschaftliche Weisheit, Prof. Bernhard Pfister, 21 blz.

GELD- EN KAPITAALMARKT.

In de moeilijke positie, waarin de geldmarkt nu al enige weken verkeert, kwam ook in de afgelopen week geen verandering. Callgeld bleef onveranderd sterk gezocht op $1\frac{1}{2}$ pCt, terwijl Augustuspapier tegen $1\frac{5}{8}$ pCt, September- en Octoberpromessen tegen $1\frac{9}{16}$ pCt en de langere termijnen tegen $1\frac{1}{2}$ pCt aangeboden waren. In het kortlopende papier vonden op beperkte schaal wel enige omzetten plaats, doch voor de langere termijnen bestond weinig belangstelling, aangezien de eventuele kopers niet bereid waren om tegen $1\frac{1}{2}$ pCt af te nemen en de verkopers niet boven dit disconto wilden afgeven teneinde hun verliezen niet te groot te doen zijn. Hoe groot de spanningen op de geldmarkt zijn, moge voorts nog hieruit blijken, dat per 19 Juli 1948 de beleningen bij De Nederlandsche Bank met f 19 miljoen waren toegenomen t.o.v. de voorgaande week.

De aandelenkoersen gaven in de afgelopen week vrijwel geen veranderingen te zien. De koersen bleven zich met kleine afwijkingen in beide richtingen op het peil bewegen, waarop zij sedert begin Juni ongeveer zijn. De omzetten bewegen zich op een geleidelijk lager wordend niveau, terwijl ook de verkoop van Amerikaanse aandelen van vrijwel geen betekenis meer is geworden. Enerzijds wijst dit erop, dat degenen, die vrijwillig wensten te verkopen, dit ook nu

reeds hebben gedaan. Anderzijds is het niet onmogelijk, dat de krachtige koersstijging in New York in de laatste weken verkopers heeft doen aarzelen in de verwachting, dat de koersen nog wel verder zouden stijgen. Nu inmiddels aan deze stijging een einde is gekomen, is het niet onmogelijk, dat de verkopen weer iets zullen toenemen.

Ook de obligatiemarkt bleef nagenoeg onveranderd. De 3 pCt investeringscertificaten, waarin nog steeds veel aanbod verwerkt moet worden, noteerden aan het einde der week 98 pCt, de 3-3½ pCt 1947, die wegens haar lange looptijd nog altijd weinig in trek is, noteerde 98½ pCt.

	16 Juli 1948	23 Juli 1948
A.K.U.	169½	170¼
v. Berkel's Patent	122	121
Lever Bros Unilever C. v. A.	299½	299½
Philips G. b. v. A.	258½	256½
Koninklijke Petroleum	342½	339½
H.A.L.	196	197½
N.S.U.	185 L	183
H.V.A.	223½ GB	225½
Deli Mij. C. v. A.	156¼	154½ GB
Amsterdam Rubber	164½	162½

STATISTIEKEN.

DE NEDERLANDSCHE BANK.
(Voornaamste posten in duizenden guldens).

Data	Munt en muntmateriaal	Papier op het buitenland	Tegoeft bij corresp. in het buitenland en buitenlandse betaalmiddelen	Wissels, prom. enz. en open marktpapier	Beleningen
30 Dec. '46	700.876	4.434.786	100.816	103	153.109
14 Juni '48	482.446	338.062	145.814	1	146.374
21 " '48	482.260	321.995	164.189	10	145.075
28 " '48	482.131	318.167	149.260	10	150.156
5 Juli '48	482.162	315.820	145.392	10	151.270
12 " '48	482.195	310.970	139.836	10	151.757
19 " '48	482.238	315.846	145.637	10	173.221
26 " '48	482.614	322.384	135.778	13.500	167.667

Data	Bankbiljetten in omloop	Saldo in rekening-courant			
		's Rijks Schatkist	Geblokkeerde saldi van banken	Geblokkeerde saldi van anderen	Vrije saldi
30 Dec. '46	2.744.151	1.099.855	90.071	43.706	590.158
14 Juni '48	2.924.460	769.017	77.377	25.654	514.171
21 " '48	2.909.438	761.640	97.996	29.003	506.454
28 " '48	2.960.501	741.422	56.898	23.610	506.384
5 Juli '48	2.991.443	719.554	44.719	22.297	505.168
12 " '48	2.961.945	819.628	27.871	22.006	463.538
19 " '48	2.958.800	794.689	39.506	21.842	513.100
26 " '48	2.995.904	765.290	30.441	20.627	319.884

BANK VAN ENGELAND.
(Voornaamste posten in miljoenen ponden).

Data	Metaalvoorraad	Govt. debts and Govt. securities	Fiduciary issue	Biljetten in circulatie	Biljetten in Banking Dept.
25 Dec. '46	0,2	1.449,1	1.450	1.428,2	22,1
7 Juli '48	0,2	1.299,2	1.300	1.261,4	38,8
14 Juli '48	0,2	1.299,2	1.300	1.271,9	28,3
21 Juli '48	0,2	1.299,3	1.300	1.276,5	23,8

Data	Gouden en zilveren munten	Govt. securities	Other securities		Deposits		
			Disc. and advances	Securities	Totaal	Public deposits	Banken
25 Dec. '46	1,9	311,8	13,6	15,8	346,5	10,3	278,9
7 Juli '48	0,7	347,7	22,0	20,2	411,2	9,6	309,3
14 Juli '48	0,8	364,1	10,2	21,1	406,3	14,1	303,3
21 Juli '48	0,8	366,9	15,6	22,1	410,9	14,7	307,0

DE NEDERLANDSCHE BANK.

Verkorte balans op 26 Juli 1948

Activa.		
Wissels, promessen en schuldbrieven in disconto	{ Hoofdbank f 13.500.000,— Bijbank " " Agentsch. " 10.000,—	f 13.510.000,— ¹⁾
Wissels, schatkistpapier en schuldbrieven, door de Bank gekocht (art. II, 1e lid, sub 3 van de Bankwet 1937 j° art. 4 van het Koninklijk besluit van 1 October 1945, Staatsblad No. F 204)		
Schatkistpapier, door de Bank overgenomen van de Staat der Nederlanden ingevolge overeenkomst van 26 Februari 1947		1.800.000.000,—
Beleningen: (incl. voorschotten in rekening-courant op onderpand)	{ Hoofdbank f 153.386.943,65 Bijbank " 3.907.274,60 Agentsch. " 10.372.936,44	
Op effecten, enz.	f 167.667.154,69	
Op goederen en celen	f 167.091.166,77	
	575.987,92	167.667.154,60 ¹⁾
Voorschotten aan het Rijk (art. 16 van de Bankwet 1937)		—
Boekvordering op de Staat der Nederlanden ingevolge overeenkomst van 26 Februari 1947		1.500.000.000,—
Munt en muntmateriaal:		
Gouden munt en gouden muntmateriaal	f 481.702.591,66	
Zilveren munt, enz.	503.249,80	
Papier op het buitenland	f 322.384.300,—	482.205.841,46
Tegoeft bij correspondenten in het buitenland	130.145.793,25	
Buitenlandse betaalmiddelen	5.632.592,92	458.162.686,17
Belegging van kapitaal, reserves en pensioenfonds		105.833.875,71
Gebouwen en inventaris		2.500.000,—
Diverse rekeningen		225.466.340,67
		f 4.755.345.898,70

Passiva.

Kapitaal	f 20.000.000,—
Reservefondsen	12.759.703,05
Bijzondere reserves	54.447.566,03
Pensioenfonds	19.915.358,69
Bankbiljetten in omloop (oude uitgiffen)	118.491.460,—
Bankbiljetten in omloop (nieuwe uitgiffe)	2.995.904.565,—
Bankassigaties in omloop	326.582,37
Rekening-courant saldo's:	
's Rijks Schatkist	f 765.289.643,12
Geblokkeerde saldo's van banken	30.441.489,23
Geblokkeerde saldo's van anderen	20.626.963,15
Vrije saldo's	519.884.226,97
Diverse rekeningen	1.336.242.322,47
	197.258.341,09
	f 4.755.345.898,70

¹⁾ Waarvan schatkistpapier rechtstreeks door de Bank in disconto genomen f —
²⁾ Waarvan aan Nederlands-Indië (Wet van 15 Maart 1933, Staatsblad no. 99) 36.894.550,—
Circulatie der door de Bank namens de Staat in het verkeer gebrachte muntbiljetten 146.872.589,—

ZWEEDSE RIJKSBANK.

(Voornaamste posten in miljoenen kronen).

Data	Metaal		Staatsfondsen		Saldo buitenland	Fondsen ter beschikking der staats-schuld	Promessen staats-schuld
	Goud	Overwaarde goud	Eigen	Vreemd			
31 Dec. 1946	839	532	1.544	504	284	94	182
30 Juni 1948	188	119	3.065	300	111	—	182
7 Juli 1948	186	118	2.990	300	91	—	182
15 Juli 1948	183	116	2.919	228	165	—	182

Data	Biljetten in circulatie	Deposito's					Regularisatie-rekening
		Direct opvraagbaar			45 dagen	Buitenlandse banken	
		Totaal	Staat	Banken			
31 Dec. 1946	2.877	875	706	94	230	174	7
30 Juni 1948	2.824	865	732	44	125	241	6
7 Juli 1948	2.707	878	658	137	128	236	6
15 Juli 1948	2.633	977	880	22	133	247	6

NATIONALE BANK VAN BELGIË.
(Voornaamste posten in miljoenen francs).

Data	Totaal van de goud-voorraad ¹⁾	Buiten-landse deviezen	Papier op Belgie	Voorschotten op over-heidsfondsen	Deel- en pasmunt	Vorderingen op de Staat.
26 Dec. 1946	32.226	5.648	4.953	214	698	49.158
17 Juni 1948	27.237	11.942	8.682	643	332	51.031
24 " 1948	27.240	12.099	8.489	598	335	51.041
1 Juli 1948	27.805	11.668	8.781	998	316	52.606
8 " 1948	27.820	11.483	9.641	783	292	52.581
15 " 1948	27.870	11.689	9.384	621	288	52.626
22 " 1948	27.922	11.628	9.370	516	279	52.629

Data	Overheids-fondsen	Totaal activa ²⁾	Bankbiljetten in omloop	Rekening-courant saldi		Besluitwet van Oct. '44 ³⁾
				van de Schatkist	van anderen	
26 Dec. 1946	637	159.377	72.165	-1	4.482	614
17 Juni 1948	637	167.494	78.301	4	6.889	482
24 " 1948	637	167.313	78.365	2	6.755	482
1 Juli 1948	637	170.323	80.290	4	7.298	482
8 " 1948	636	170.775	80.863	6	7.045	481
15 " 1948	636	170.373	80.768	3	7.005	481
22 " 1948	636	170.158	80.708	3	6.902	481

- 1) Waarvan 10.493 miljoen francs onbeschikbaar goudsaldo na herwaardering van de goudvoorraad (Besluitwet no. 5 van 1-5-1944).
- 2) Waaronder begrepen de post „Emissiebank te Brussel”, ten bedrage van 64.597 miljoen francs.
- 3) Deze post omvat: oude biljetten over te boeken op tijdelijk onbeschikbare of geblokkeerde rekeningen en niet aangegeven oude biljetten.

NATIONALE BANK VAN ZWITSERLAND.
(Voornaamste posten in miljoenen francs).

Data	Metaal-voorraad	Buitens. wissels	Disconto's en voor-schotten	Effecten	Biljetten in omloop	Andere crediten
31 Dec 1946	4.949,9	158,0	238,7	52,7	4.090,7	1.113,7
30 Juni 1948	5.659,4	117,3	248,2	47,5	4.221,0	1.245,8
7 Juli 1948	5.656,4	129,7	238,0	47,5	4.154,5	1.420,9
15 Juli 1948	5.656,6	122,5	232,9	50,5	4.101,3	1.465,7

DE KOLENPOSITIE VAN NEDERLAND¹⁾
(in 1.000 kg)

Maand	Productie Limburgse mijnen	Verzonden voor binnenlandse behoefte	Invoer
Totaal 1946	8.313.827	6.387.903	2.666.502
Totaal 1947	10.104.345	7.778.585	3.577.564
Gem. 1946	692.819	532.325	222.209
Gem. 1947	842.029	648.215	298.130
Jan. 1948	954.020	694.217	208.550
Febr. 1948	869.419	646.250	244.269
Maart 1948	952.711	702.449	407.238
April 1948	961.346	713.402	241.049
Mei 1948	838.631	612.203	200.099
Juni 1948	911.863 ²⁾	668.063 ²⁾	289.998 ²⁾

- 1) Bron: „Statistisch Bulletin van het C. B. S.”
- 2) Voorlopige gegevens.

DE KOLENPOSITIE VAN BELGIË¹⁾
(in duizenden tonnen)

Maand	Productie	Afzet	Voorraad aan het einde van de maand
Totaal 1938	29.575	28.029	2.222 ²⁾
Totaal 1946	22.779	22.767	311 ²⁾
Totaal 1947	24.390	24.253	448 ²⁾
Gem. 1938	2.465	2.336	
Gem. 1946	1.898	1.897	
Gem. 1947	2.033	2.021	
Januari 1948	2.244	2.231	460
Februari 1948	1.738 ²⁾	1.753	457
Maart 1948	2.299	2.256	500

- 1) Bron: „Statistisch Bulletin” van het Nationaal Instituut voor de Statistiek.
- 2) Ultimo December.
- 3) Gecorrigeerde gegevens.

STAND VAN 's RIJKS KAS.

Vorderingen	15 Juli 1948	7 Juli 1948
Saldo van 's Rijks Schatkist bij De Nederl. Bank N.V.	f 823.090.551,70	f 814.390.910,50
Saldo van 's Rijks Schatkist bij de Bank voor Nederlandsche Gemeenten	„ - 181.709,43	„ 462.777,10
Kasvorderingen wegens creditverstreking aan het buitenland	—	—
Daggeldening tegen onderpand	—	—
Saldo der postrekeningen van Rijkscomptabelen	„ 750.001.244,51	„ 684.448.547,01
Voorschotten op ult. Juni, resp. Mei '48 a. d. gemeenten wegens aan haar uit te keren belastingen	„ 46.055.549,94	„ 51.868.142,48
Vorderingen in rekening-courant op Nederlands-Indië	„ 1035.324.209,13	„ 1037.882.232,26
Suriname	„ 31.350.721,57	„ 31.367.706,97
Curacao	—	—
Het Algemeen Burgerlijk Pensioenfonds	„ 15.924.836,34	„ 11.892.650,91
Het staatsbedrijf der P., T. en T.	—	—
Andere staatsbedrijven en instellingen	„ 234.571.892,46	„ 234.511.929,62

Verplichtingen	15 Juli 1948	7 Juli 1948
Voorschot, door De Nederl. Bank N.V. verstrekt	—	—
Voorschot, door De Nederlandsche Bank N.V. in rekening-courant verstrekt	—	—
Schuld aan de Bank voor Nederlandsche Gemeenten	—	—
Schatkistbiljetten in omloop	f 1500.733.100,—	f 1500.733.100,—
Schatkistpromessen bij De Nederlandsche Bank N.V. ingevolge overeenkomst van 26 Februari 1947	„ 1800.000.000,—	„ 1800.000.000,—
Schatkistpromessen in omloop (rechtstreeks bij De Nederl. Bank N.V. is geplaatst nihil)	—	—
f 6.186,1 m/m w.o. garantie Bretton Woods f 804 mill.	„ 5382.100.000,—	„ 5436.100.000,—
Daggeldeningen	—	—
Muntbiljetten in omloop	„ 145.599.910,—	„ 146.020.568,—
Schuld op ult. Juni, resp. Mei '48 aan de gemeenten wegens aan haar uit te keren belastingen	—	—
Schuld in rek.-courant aan: Nederlands-Indië	—	—
Suriname	—	—
Curacao	„ 1.985.823,16	„ 1.985.823,16
Het Algemeen Burgerlijk Pensioenfonds	—	—
Het staatsbedrijf der P., T. en T.	„ 891.155.647,15	„ 831.430.481,—
Andere staatsbedrijven	—	—
Schuld aan diverse instellingen in rekening met 's Rijks Schatkist	„ 2649.536.007,25	„ 2678.830.676,25

INLEGGINGEN EN TERUGBETALINGEN OP PARTICULIERE SPAARBOEKJES BIJ DE ALGEMEENE SPAAR- EN LIJFRENTKAS IN BELGIË¹⁾
(in duizenden francs)

Tijdvak	In-leggingen	Terug-betalin-gen	Saldo	Tegoed der inleggers aan het einde van het tijdvak ²⁾
1938	3.331.391	3.496.925	-165.534	12.670.559
1946	5.213.361	3.828.538	1.384.823	19.823.453
1947 ³⁾	7.470.934 ³⁾	4.955.595	2.515.339	23.794.827
Juli	618.533	489.590	128.943	22.195.681 ⁴⁾
Augustus	561.438	391.621	169.817	22.365.498
September ⁵⁾	580.403	365.898	214.505	22.580.003
October	647.343	389.953	257.390	22.837.393
November	556.266	341.954	214.312	23.051.705
December	658.173	548.051	110.122	23.161.827
1948				
Januari	850.930	380.897	470.033	24.264.860
Februari	767.879	402.563	365.316	24.630.174
Maart	870.473	524.375	346.038	24.976.216
April	825.433	506.474	318.959	25.295.173
Mei	521.292	460.330	60.962	25.356.135

- 1) Bron: „Studiën van de Algemeene Spaar- en Lijfrentekas”.
- 2) Op het einde van het jaar inclusief gekapitaliseerde interest van het dienstjaar.
- 3) Van september 1947 af voorlopige cijfers.
- 4) Van Januari 1947 af inclusief inkoop van obligatiën van de Muntsaneringslening ad frs 823.035.000.
- 5) Exclusief inkoop van obligatiën van de Muntsaneringslening.

STAAT Ia.

OVERZICHT VAN DE OPBRENGST DER RIJKSMIDDELEN ¹⁾.

Boekingstijdvak 1947/48. Directe Belastingen.

× f 1.000

Benaming der middelen	1 Jan. 1947 t/m ult. Dec. 1947	Jan. 1948	Febr. 1948	Mrt 1948	April 1948	Mei 1948	Totaal 1 Jan. 1947 t/m ult. Mei 1948	Raming 1947
A. Voor het Rijk:								
Inkomstenbelasting	4.620	75.027	93.885	111.707	126.113	121.405	532.757	570.000
Vermogensbelasting	291	1.412	2.701	3.774	6.294	7.754	22.226	91.500
Winstbelasting	5.037	5	119	17	14	73	4.809	—
Vennootschapsbelasting	128.168	306	430	5.661	661	456	120.654	140.000
Vermogensbelasting voor lichamen	11.035	14	10	101	19	148	10.743	16.000
Totaal	149.151	76.114	96.027	109.702	131.713	128.482	691.189	817.500
B. Voor het Gemeentefonds:								
Grondbelasting	26.135	422	244	1.332	6	28	28.099	23.000
Personele belasting	6.635	1.300	1.104	1.648	5.069	3.780	19.536	21.000
Ondernemingsbelasting	8.596	8.942	10.354	9.498	13.270	9.770	60.430	40.000
Totaal	41.366	10.664	11.702	12.478	18.333	13.522	108.065	84.000

¹⁾ Deze statistiek sluit aan bij die, opgenomen in „E.-S.B.“ van 16 Juni 1948, blz. 478.

STAAT Ib.

Boekingstijdvak 1948/49. Directe Belastingen.

× f 1.000

Benaming der middelen	Jan. 1948	Febr. 1948	Mrt 1948	April 1948	Mei 1948	Totaal 1 Jan. 1948 t/m ult. Mei 1948	Raming 1948
A. Voor het Rijk:							
Inkomstenbelasting	—	4	5	2	2	13	680.000
Vermogensbelasting	1	—	—	1	—	2	50.000
Winstbelasting	740	159	201	375	133	1.608	—
Vennootschapsbelasting	28.881	19.151	23.769	26.649	7.351	105.801	110.000
Vermogensbelasting voor lichamen	373	527	1.069	422	273	2.664	—
Totaal	29.995	19.841	25.044	27.449	7.759	110.088	840.000
B. Voor het Gemeentefonds:							
Grondbelasting	—	191	376	1.195	5.270	7.032	26.000
Personele belasting	—	—	—	—	—	—	23.000
Ondernemingsbelasting	13	47	13	987	124	1.184	48.000
Totaal	13	238	389	2.182	5.394	8.216	97.000

STAAT II.

Kalenderjaar 1948. Overige middelen.

× f 1.000

Benaming der middelen	Jan. 1948	Febr. 1948	Mrt 1948	April 1948	Mei 1948	Totaal 1 Jan. 1948 t/m ult. Mei 1948	Raming 1948
Loonbelasting	52.174	50.485	21.164	61.914	38.203	223.920	360.000
Dividendbelasting	5.295	5.524	3.783	1.859	2.595	19.056	20.000
Commissarissenbelasting	483	464	107	568	635	2.257	2.200
Vereveningsheffing	22.921	19.145	8.072	24.601	15.739	90.478	170.000
Voorheffing op in het buitenland geaccumuleerde inkomsten	41	213	17	217	5	367	memorie
Superdividendbelasting	12	—	335	—	1	348	memorie
Herkapitalisatiebelasting	—	—	—	—	—	—	memorie
Rechten op de invoer	15.393	13.520	18.484	20.211	19.250	86.858	183.000
Statistiekrecht	317	536	645	731	496	2.725	5.000
Bijzondere wijnbelasting	12	18	10	5	13	58	500
Accijns op zout	1.178	2.053	823	103	167	4.324	7.000
Accijns op gedistilleerd	5.954	6.046	6.580	6.788	6.615	31.983	51.800
Accijns op bier	548	1.034	1.163	1.510	1.988	6.243	27.000
Accijns op suiker	6.297	5.603	5.306	6.683	7.080	30.969	56.000
Accijns op tabak	13.139	14.514	15.712	16.944	12.038	72.347	150.000
Accijns op wijn	202	46	392	155	5	800	1.200
Belasting op gouden en zilveren werken	81	81	88	92	84	426	900
Omzetbelasting	74.988	67.347	43.429	79.587	59.449	324.800	535.000
Rechten van zegel *)	1.567	1.937	2.441	1.785	1.439	9.169	15.000
Rechten van registratie	2.728	1.892	10.382	2.086	3.685	20.773	22.000
Rechten van successie, enz.	4.527	6.115	6.259	5.092	4.957	26.950	68.000
Motorrijtuigenbelasting	2.235	2.122	2.925	6.362	3.905	17.549	23.000
Totaal	210.010	198.675	148.083	237.293	178.339	972.400	1.697.600
*) Hieronder begrepen zegelrecht nota's van makelaars en commissonnairs in effecten..	744	507	448	530	292	2.521	—

STAAT III.

Kalenderjaar 1948. Buitengewone middelen.

× f 1.000

Benaming der middelen	Jan. 1948	Febr. 1948	Mrt 1948	April 1948	Mei 1948	Totaal 1 Jan. 1948 t/m ult. Mei 1948	Raming 1948
Vermogensaanwasbelasting	15.504	38.698	71.342	134.602	212.616	472.762	2.000.000
Vermogensheffing ineens	2.076	8.192	21.450	49.669	117.364	198.751	1.000.000
Betaald als volgt:							
uit zekerheidsstellingen	6.500	27.000	42.300	74.600	123.200	273.600	—
uit geblokkeerd tegoed	6.000	13.700	36.200	42.400	99.100	197.400	—
d. m. v. staatsobligaties	500	2.900	6.500	23.900	45.900	79.700	—
met vrij geld	4.580	3.290	7.792	43.371	61.780	120.813	—

STAAT IV.

Katenderjaar 1948.

Zekerheidstellingen.

x f 1 miljoen

T/m	Geind gedurende de maand	Geind t/m einde van de maand	Nog te innen per einde v. d. mnd	Afgeschreven gedurende de mnd	Totaal geind + nog in te vorderen t/m einde v. de maand	Totaal afgeschreven t/m einde v. de maand
T/m Dec. 1945	—	600	576	—	1.176	15
Jan. t/m Dec. 1946	953	1.553	729	112	2.282	127
Jan. t/m Dec. 1947	316	1.869	525	403	2.394	530
Jan. 1948	18	1.887	509	54	2.396	584
Febr. 1948	13	1.900	482	99	2.382	683
Mrt. 1948	12	1.912	458	100	2.370	783
April 1948	10	1.922	441	130	2.363	913
Mei 1948	8	1.930	424	164	2.354	1.077

TOELICHTING BIJ HET OVERZICHT VAN DE OPBRENGST DER RIJKSMIDDELEN.

I. Directe belastingen.

Deze staten vermelden de vorderingen, welke ontstaan door het

opleggen van voorlopige en definitieve aanslagen door de belastingdienst (debiteurenadministratie).

Het belastingtijdvak 1947/48 loopt bijv. voor de inkomstenbelasting van 1 Januari 1947 t/m 31 December 1948. Normaliter worden gedurende de eerste 12 maanden hiervan voorlopige aanslagen over 1947 geboekt, gedurende de laatste 12 maanden definitieve aanslagen over 1947 (vandaar de vergelijking van bijv. 1947/48 met raming 1947 en bijv. 1948/49 met raming 1948).

Voor andere belastingen loopt het boekingsjaar 1947/48 van 1 Januari 1947 t/m 30 Juni 1948.

II. Overige middelen. III. Buitengewone middelen.

De staten vermelden het werkelijk in elke maand ontvangen bedrag (kasadministratie). Bij de Buitengewone middelen komen ook andere wijzen van voldoening voor (zie staat III).

Bij omzetbelasting, loonbelasting en vereveningsheffing vindt de afdracht per kwartaal plaats (dus bijv. in Januari 1948 van de belasting over de omzet resp. uitbetaalde lonen van het 4e kwartaal van 1947).

IV. Zekerheidstellingen.

Dit zijn bedragen, die, vrijwillig of verplicht, door belastingplichtigen bij de ontvangers der belastingen zijn gedeponneerd. Zij dienden als vooruitbetaling op nog niet opgelegde aanslagen in bestaande belastingen, vermogensaanwasbelasting en vermogensheffing (zie ook staat III).

De staten vermelden zowel de opgelegde zekerheidstellingen als de betalingen daarop (dus zowel debiteuren- als kasadministratie) en voorts nog de afschrijvingen, die op de zekerheidstellingen wegens de opgelegde aanslagen plaatsvonden. Het opleggen van verplichte zekerheidstellingen is op 31 December 1947 beëindigd.

VERKEER EN VERVOER IN NEDERLAND.

Omschrijving	Eenheid	Maandgem. 1938	Maandgem. 1947	Jan. 1948	Febr. 1948	Maart 1948	April 1948
Indexcijfer vervoer wilde binnenvaart		100	129	119	111	154	139
Vervoer wilde binnenvaart waarvan brandstoffen	1.000 t.	917	1.180	1.091	1.015	1.411	1.275
Wilde binnenvaart, prestatie	mill. t/km	260	334	256	259	335	295
		127	164	143	146	203	184
Indexcijfer eigen vervoer te water		100	105	91	78*	103*	116*
Eigen vervoer te water	1.000 t.	600	629	546	467*	618*	695*
Idem, prestatie	mill. t/km	45	43	37	34*	44*	53*
Indexcijfer internat. binnenvaart (laadverm.)		100	35	31	42	51	50
Binnengekomen schepen	Aantal	6.146	1.860	1.515	2.070	2.693	2.946
Laadvermogen	1.000 t.	3.572	912	740	1.120	1.399	1.451
Lading	"	2.092	398	437	744	928	847
waarvan onder: Nederlandse vlag	"	1.566	321	367	627	797	713
Belgische vlag	"	126	73	61	96	106	118
Vertrokken schepen	Aantal	6.082	1.923	1.605	2.108	2.864	2.947
Laadvermogen	1.000 t.	3.494	957	814	1.139	1.434	1.446
Lading	"	2.252	421	337	389	672	646
waarvan onder: Nederlandse vlag	"	1.559	310	281	321	544	500
Belgische vlag	"	229	80	36	32	77	95
Schepen in doorvaart	Aantal	2.144	1.141	978	1.199	1.513	1.395
Laadvermogen	1.000 t.	1.427	798	816	922	1.085	1.030
Lading	"	1.051	386	424	577	688	626
waarvan onder: Nederlandse vlag	"	199	122	135	218	223	210
Belgische vlag	"	544	196	227	253	354	289
Indexcijfer zeevaart (inhoud)		100	42	48	44	56	56
Binnengekomen, zeeschepen	Aantal	1.758	753	753	799	997	1.067
Bruto inhoud	1.000 R.T.	4.416	1.852	2.030	1.953	2.513	2.405
Idem, alleen geladen schepen	"	3.834	1.702	1.791	1.670	2.164	2.085
waarvan in lijnvaart	"	907	1.112	1.112	1.062	1.198	1.250
Vertrokken zeeschepen	Aantal	1.738	737	812	803	974	1.102
Bruto inhoud	1.000 R.T.	4.418	1.854	2.174	1.918	2.430	2.510
Idem, alleen geladen schepen	"	3.216	1.150	1.532	1.397	1.672	1.689
waarvan in lijnvaart	"	911	1.210	1.210	1.000	1.154	1.198
Goederenvervoer ter zee:							
Gelost bij invoer	1.000 t.	1.018	984	920	848	871	1.160
" doorvoer	"	1.738	191	224	269	383	290
Geladen bij uitvoer	"	484	149	116	183	177	206
" doorvoer	"	1.421	149	249	266	376	499
Indexcijfer goederenvervoer Ned. Spoorwegen		100	111	124	109	128*	129*
Goederenvervoer Ned. Spoorwegen, totaal	1.000 t.	1.207	1.335	1.495	1.310	1.550*	1.559*
waarvan grensoverschrijdend	"	412	253	264	238	302*	341*
Reizigerskilometers Ned. Spoorwegen	1 miljoen	242	513	478	451	523*	495*
Tonkilometers Ned. Spoorwegen	"	170	194	214	193	224	224
Tramwegen, vervoerde reizigers	1 miljoen	21,2	47,0	47,9	43,6	45,0	
Interloc. autobusdiensten; vervoerde reizigers	"	5,7	14,9				
Locale autobusdiensten; vervoerde reizigers	"	4,4	9,8				
Indexcijfer verkeer op de rijkswegen		100	147	137	141	156	154
Slachtoffers verkeersongevallen:							
Overleden	Aantal	65	75	79	59	71	59
Ernstig gewond	"	368	580	558	412	530	497
Licht gewond	"	918	550	492	380	560	586
Indexcijfers:							
Overleden		100	115	122	91	109	91
Ernstig gewond		100	158	152	112	144	135
Licht gewond		100	60	54	41	61	64

1) Bunkermateriaal e.d. niet inbegrepen.

*) Voorlopig cijfer.

GOUDE IN- EN UITVOER DER VERENIGDE STATEN¹⁾.

(in 1.000 dollars van circa \$ 35 per ounce fijn).

Importen uit: Exporten (—) naar:	Nederland	België	Engeland	Frankrijk	Zweden	Zwitser- land	Canada	Mexico	Overig Latijns Amerika	Totaal
1939.....	341.618	165.122	1.826.403	3.798	28.715	86.987	612.949	33.610	57.020	3.574.151
1940.....	63.260	977	638.083	241.778	161.489	90.320	2.622.330	29.880	128.259	4.744.472
1941.....		1	3.779	1	1.747	899	412.056	16.791	61.862	982.378
1942.....			1.955			5	208.917	40.016	39.581 ²⁾	315.678
1943.....			88				66.920	—	24.306 ²⁾	68.938
1944.....			695.483				46.210	109.695	58.292 ²⁾	845.392
1945.....			160				53.148	15.094	41.743 ²⁾	106.250
1946.....	— 6		458	— 14			344.130	3.591	403 ²⁾	311.494
1947.....	3		488.433	162.941	27.990	1	445.353	7.110	10.684	1.866.348
1948.....										
Jan.....		9.970	182.808			31	458	201	2.418	234.978
Febr.....		31.301	104.264				289	211	1.102	159.388
Mrt.....		61.931	20.274				— 19.660	271	2.673	99.943
April ³⁾	6.132	20.023	167.906				— 10.693	242	4.872	234.156

¹⁾ Ontleend aan het „Federal Reserve Bulletin” van Juni 1948. ²⁾ Voorlopige gegevens, ³⁾ Gecorrigeerde gegevens.GOUDEPRODUCTIE¹⁾.

(in 1.000 dollars van circa \$ 35 per ounce fijn).

Jaar	Zuid- Afrika	Veren. Staten ²⁾	Canada	Austra- lië ²⁾	Totaal ge- rapporteerd ²⁾
1939.....	448.753	196.391	178.303	57.599 ²⁾	1.031.214 ²⁾
1940.....	491.628	210.109	185.890	57.540 ²⁾	1.106.447 ²⁾
1941.....	504.268	209.175	187.081	52.384 ²⁾	1.140.379 ²⁾
1942.....	494.439	130.963	169.446	40.383 ²⁾	982.130 ²⁾
1943.....	448.153	48.808	127.796	26.295 ²⁾	773.817 ²⁾
1944.....	429.787	35.778	102.302	22.990 ²⁾	701.259 ²⁾
1945.....	427.862	32.511	94.385	23.002 ²⁾	682.888 ²⁾
1946.....	417.647	51.182	99.139 ²⁾	28.857 ²⁾	696.602 ²⁾
1947.....	392.004	81.219	107.432	32.808 ²⁾	710.880 ²⁾
1948.....					
Jan.....	34.775	6.214	9.568 ²⁾	— 2.625 ²⁾	
Febr.....	32.459	5.489	9.177		
Mrt.....	34.384	6.372			

¹⁾ Ontleend aan: „Federal Reserve Bulletin” van Juni 1948.²⁾ Exclusief Sovjet Rusland.³⁾ Inclusief Philippijnen. Jaarcijfers zijn schattingen van de „U.S. Mint”, maandeijfers worden gerapporteerd door het „American Bureau of Metal Statistics”.⁴⁾ Gerapporteerd door „Commonwealth Bureau of Census and Statistics”; van 1946 af onderhevig aan eventuele revisie.⁵⁾ Gecorrigeerde gegevens.INLEGGINGEN EN TERUGBETALINGEN BIJ DE SPAARBANKEN
IN NEDELLAND¹⁾.

(in miljoenen guldens).

Maand	Inleggingen			Terugbetalingen			Saldo
	R.P.S.	Part.	Totaal	R.P.S.	Part.	Totaal	
Aug. 1939	22,7	24,3	47,0	29,7	22,9	52,6	— 5,6
Dec. 1946	18,2	17,9	36,1	25,2	18,9	44,1	— 8,0
Gem. 1946	20,5	24,6	45,1	45,4	31,4	76,8	— 31,7
Gem. 1947	21,2	25,6	46,8	26,4	23,8	50,2	— 3,4
Jan. 1948	25,2	34,1	59,3	25,6	27,8	53,4	+ 5,9
Febr. 1948	22,9	32,3	55,2	24,8	26,2	51,0	+ 4,2
Mrt 1948	21,2	26,1	47,3	31,5	29,9	61,4	— 14,1
April 1948	17,3	23,0	40,3	33,5	30,5	64,0	— 23,7
Mei 1948	19,1	29,0 ²⁾	48,1	32,1	35,2 ²⁾	67,3	— 19,2

¹⁾ Bron: „Statistisch Bulletin van het C.B.S.”.²⁾ Voorlopige gegevens.ENIGE INDEXCIJFERS VAN DE INDUSTRIËLE PRODUCTIE
IN NEDERLAND¹⁾.

1938 = 100										
	Dec. 1945	Jaar- gem. 1946	Jaar- gem. 1947	Jan. 1948	Febr. 1948	Mrt 1948	April 1948	Mei 1948		
Algem. productie-index van de industrie.....	56	73	92	102	98	105	106	102		
Walsproducten van ijzer en staal ²⁾	57	73	137	178	196	185	205	224		
Cement.....	85	88	114	123	124	132	134	97		
Metselstenen.....	33	52	69	91	90	93	80	74		
Deuren.....		38	57	105	77	81	115	93		
Katoen- en linnen- weverijen.....	21	39	60	70	67	72	71	65		
Schoenen.....	54	78	111	130	120	141	156			
Sigaren.....	36	53	60	63	54	60				
Sigaretten.....	65	73	124	127	118	128				
Boter.....	27	52	52	34	28	40	65	96		
Kaas.....	1	52	53	16	17	37	66	136		

¹⁾ Bron: „Statistisch Bulletin van het C.B.S.”; .. betekent: de gegevens ontbreken; gecorrigeerde cijfers zijn cursief gedrukt.²⁾ 1940 = 100.

Beschikbare krachten

Mr in de Rechten,

met praktijkervaring, momenteel werkzaam op het secretariaat van een bedrijfsorganisatie, wenst van betrekking te veranderen. Bij voorkeur een zelfstandige positie, zo mogelijk op commercieel terrein. Br. te richten onder no. ESB 1241 bureau van dit blad, postbus 42, Schiedam.

Vacatures

Centrale Instelling op het gebied van organisatie- en productiemethoden vraagt voor haar Researchafdeling een

directeur

bij voorkeur academisch gevormd. Brieven met uitvoerige inlichtingen onder no. ESB 1240 bureau van dit blad, postbus 42, Schiedam.

Economisch - Statistische
Berichten

Adres voor Nederland: Pieter de Hoochstraat 5, Rotterdam (W.).
Telefoon: Redactie 38040, Administratie 38340. Giro 8408
Bankiers: R. Mees en Zonen, Rotterdam.
Redactie-adres voor België: Seminarie voor Gespecialiseerde Economie, 14, Universiteitstraat, Gent.
Abonnementen: Pieter de Hoochstraat 5, Rotterdam (W.).
Bankiers: Banque de Commerce, Brussel.

Abonnementenprijs, franco per post, voor Nederland f 26* per jaar, voor België/Luxemburg f 28 per jaar, te voldoen door storting van de tegenwaarde in francs bij de Banque de Commerce te Brussel. Overzeese gebiedsdelen (per zeepost) f 26, overige landen f 28 per jaar. Abonnementen kunnen ingaan met elk nummer en slechts worden beëindigd per ultimo van het halenderjaar.

Aangelegende stukken in Nederland aan het Bijkantoor Westzeedijk, Rotterdam (W.).

ADVERTENTIES.

Alle correspondentie betreffende advertenties te richten aan de Firma H. A. M. Roelants, Lange Haven 141, Schiedam (Telefoon 69300, toestel 6).